

בס"ד

מבוא וסיכום למאמר השבועי העולמי מהספר הקדוש

אמרי מנחם

פרשת בלק

ויגר מואב מפני העם כי רב הוא -

סוד כוחם של ישראל שנתפילתם מתקבלת
לפני השי"ת למעלה מן הטבע, באה מכח התורה שלהם
בהתפשטות הגשמיות, ומכח התבטלותם וענוותנותם

ר'קראת שבת לנו ונלכד

מה טובו אהליך יעקב -

מהו הטוב המיוחד הצפון באהלי יעקב משכנותיך
ישראל. ואיך, ובמה זוכים שם לחיי אצילות בדבקות בה'
ובתורתו, ולכל שאר הסגולות למעלה מדרך הטבע

שנה ז - גליון שט - פרשת בלק תשפ"ה

מבוא המאמר.....	ז
תוכן המאמר.....	ח
אמרי מנחם.....	ט
סיכום המאמר.....	יא
הוראה למעשה בעבודת ה'.....	יד
לקראת שבת פרשת בלק לכו ונלכה.....	טו

לוח סדר הלימוד בחודש תמוז:

פרשת קרח אות א.

הנושא: מחלוקת שהיא לשם שמים תכליתה כדי שיתברר האמת, ולכן סופה להתקיים, כי רצון ה' הוא שיתברר האמת לאמיתה.

פרשת חקת אות א.

הנושא: אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, ר"ל מי שממית ומבטל עצמיותו, שהוא הגשם והחומר, הוא יכול לקבל ולקנות שכל התורה שהוא אלקות.

פרשת בלק אות ג.

הנושא עיקר כח התפילה היא דוקא כשיש לאדם אמונה, והתורה היא עצם האמונה, ותפילה עם תורה אין למעלה ממנה, וזה כוחם של ישראל.

פרשת פנחס: אות א.

הנושא במקום שיש דין למטה ין דין למעלה, וטוב לו לאדם שיקבל עליו את מוסר הצדיק, כדי שיכיר בחטאיו ויצדיק עליו את הדין, ויתחפך הכל לרחמים.

פרשת מטות מסעי - מסעי אות ז.

הנושא: ודברת ב'ב'ס' - תכלית מ"ב מסעות לבוא לארץ ישראל ביחוד ה' ואהבתו מתוך אמונה שאין עוד מלבדו, ותכלית ערי מקלט לבוא לביטול הגמור.

לעשות רצון צדיק

הלימוד השבועי העולמי

בשנה"ק

אמרי מנחם

..פפפפ..

"בעהט איך למעשה יעדער איינער פון אונז זאל נעמען כאטש איינמאל א וואך קובע זיין א שיעור און דעם ספר..." (בקשתי שכל אחד מאתנו יקבע שיעור ללמוד בזה הספר בכל הפחות פעם אחת בשבוע).

מתוך דא"ח מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במעמד סיום השלמת הספר - י"ז אדר תשע"ז

..פפפפ..

ברצוני לבקש, כאשר לאחרונה הושלמה הדפסת ספרו של כ"ק אאמו"ר זצלה"ה זי"ע, ספר הק' אמרי מנחם, ומפרסמים בכל שבוע מאמר אחד "א לייכטער שטיקל ש'העולם' לומד בצוותא חדא, אבקש בזאת מה'עולם' כאן שיצטרפו ללימוד זה, וזה יהיה לנחת רוח לאאמו"ר זצלה"ה שהיתה בקשתו להדפיס את הספר כדי "אז יודן זאלן לערנען אין דעם" "און דאס וועט זיין אונזער התחברות והתקשרות וייטער".

דברי פרידה מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במו"ש התאחדות באר"ב, סיון תשע"ז

לרפואתה ולהחלמתה המהירה והשלמה של האשה החשובה מרת ליבא בת גולדא בת שבע בתנש"י.

יו"ל לעידוד הלימוד השבועי העולמי שנתקן בהוראתו ובהדרכתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לתגובות והערות ולהצטרפות לרשימת התפוצה
imreimenachem@gmail.com
כמו"כ ניתן להשתתף בהוצאות הגיליונות הבאים
עיצוב ועימוד: 0548538799

קו "הכנה לשבת קודש"

עם המשפיע הגה"ח ר' יוסף צבי רכניצר שליט"א
כותב ועורך הקונטרס

0733-025-063

מזל טוב וגדיא יאז

ברגשי גיל ושמוחה וברון שיר ושוכה
הגנו לשוגר את מיטב הכרבות והאיחולים
לידידנו היקר והנעלה בר אודין רחים ומוקיר רבנן
דאש וראשון לכל דבר שבקדושה מסוד בלו"ג לקדשי בית אלכסנדר

הרה"ח ר' **יעקב צבי גוטמן** שליט"א

מפטרנני הקונטרס ביד רחבה ובגפשי חפצה

לדגל שמוחת נישואי נבדתו הכלה המהוללה תחי'

בת לבנו הר"ר **יהודה אריה** הי"ו

עב"ג החתן היקר כליל המעלות

ה' **יהחמיאל ישראל לנציצקי** הי"ו

בן הר"ר **חיים בונם** הי"ו

למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

יה"ח שהחווה יעלה יפה בקשר של קימא לבנון עדו עד

ויזכו לרעות רוב נחת טבל יו"ח בבריאות ושמוחה

ותענוג מתוך אושר ועושר וכל טוב סלה

בעתידת

המערבת

פטרון חודש תמוז

ידידנו היקר והנכבד
הרה"ח אליעזר מנחם גרוסמאן שליט"א
ניו יורק

לעילוי נשמת הוריו
הרה"ח ר' יהודה אריה ב"ר אברהם חיים ז"ל
נלב"ע כ"ב תשרי תשל"ז
וזוגתו מרת יוכבד ב"ר פסח ז"ל
נלב"ע כ"א תמוז תש"נ

ת.ג.צ.ב.ה.

זכות רביה"ק זי"ע וזכות זיכוי הרבים
תגן עליו ועל ב"ב להתברך בכל הטוב
ולהצלחה בכל העניינים
אכי"ר

לעילוי נשמות

זקני הרב הגאון ר' אברהם ב"ר פנחס
זצ"ל הי"ד
לייבטאג-וואקסמאן

נו"נ הגה"צ ר' אליהו ב"ר שלמה לייבטאג
אב"ד ק"ק קלאסני שבגאליציה
בעל מחבר ספר תורת אליהו על מסכת פסחים

נעקה"ש י"ט תמוז תש"ד

כדועה נאמן לעדתו לא נטש אותם עד רגעיו האחרונים
עמם בצוותא עלה בסעדה השמימה
ארץ אל תבסי דמם
שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם
תדרוך באף ותשמידם מתחת שמי ד'

הונצח ע"י נכדו כותב ועורך הקנוטרס
הרה"ג ר' יוסף צבי רבניצר שליט"א

פטרוני חודש תמוז

ידידנו הנכבדים האחים החשובים

הרה"ח ר' ישעיה יעקב שליט"א הרה"ח ר' שלמה זלמן שליט"א
הרה"ח ר' אברהם דוד שליט"א הרה"ח ר' יצחק מרדכי שליט"א

שאחן

לעילוי נשמת הוריהם, אנשי חיל ויראי אלוקים, אודים מוצלים מאש
אשר יחדיו התמסרו בכל עוז למען מוסדות התורה והחסידות

איש תם וישר, אציל הנפש ונעים הליכות, מחשובי חסידי אלכסנדר

הרה"ח מוהר"ר **ידחמיאל ישראל** ז"ל

בן הרה"ח מוה"ר שלמה זלמן ז"ל

גלב"ע ו' ניסן תשס"ט לפ"ק

וזוגתו החשובה, צנועה וחסודה, אשת חיל עטרת בעלה

מרת **צירל** ע"ה בת הרה"ח מוה"ר ישעיה יעקב ז"ל

גלב"ע כ' תמוז תשע"ח לפ"ק

ת.ג.צ.ב.ה.

כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקוב"ה, ומאן דזכי לאתדבקא במאריה וכו' צלותיה לא אהדרא ריקניא

רבינו זי"ע בא לבאר כאן במאמרו הק' את סוד כח התפילה של ישראל, איך ובמה הם פועלים בכח תפילתם דברים למעלה מדרך הטבע שלא כדרך העולם? ויבאר שהכל הוא בכח התורה! ותומך יסודותו בהררי קודש בדברי הזוה"ק: מאן דבעי דקוב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא, כי ע"י התורה הוא מתדבק בהשי"ת, כדאיתא בזוה"ק: כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקוב"ה, ואיתא מאן דזכי לאתדבקא במאריה וכו' צלותיה לא אהדרא ריקניא.

את עומק הדברים מבאר רבינו על פי דברי המהר"ל שרבינו חוזר עליהם השכם והערב: שהתורה היא שכל אלקי והאדם הוא חומר וגשם, ואי אפשר לו לקנות התורה אלא א"כ הוא מתפשט מן הגשם, וכיון שהם מבטלים את כל הארציות והגשם וזוכים לתורה, ומכח זה יש להם כח התפילה, ובלק הבין את זה ולכן שלח את שלוחיו לבלעם לאמור לו: 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ', ר"ל לאחר שיצאו ממצרים קיבלו את התורה הצריכה התפשטות הגשמיות, ואכן 'הנה כסה את עין הארץ', שהם מבטלים הארציות והגשם וזוכים לתורה, ומכח זה יש להם כח התפילה, 'ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה', ר"ל אתה בכוחך תבטלם מן התורה, וע"י זה תביאם ח"ו לקללה.

בתמצית המאמר הבאנו השלמה לדבריו ממה שכתב עוד להלן בפרשה: וזה רב כוחם ומדריגתם של ישראל, אשר בגלל זה נוצחין בכח פיהם שלא כמנהג העולם, כי הם נכנעים ומתבטלים בפני הבורא ב"ה מתולדתם, לפיכך יש להם כח התפילה, כדאיתא בזוה"ק כמה אינון חביבין ישראל קמי קוב"ה וכו', דקוב"ה זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישאל בכל שעתא דאצטריך לון, כי הם מתפללים בכח הכנעה שלהם, ומכח זה נוצחין שלא כמנהג העולם, כי המה בבחינת כתר, מדרת און, וכתר הוא למעלה מהעולם, למעלה מהטבע. ושם נתבאר גם מהו הענין של "תפילה בציבור" וכן עומק המכוון בדברי האריז"ל שצריך על עצמו קודם התפילה מצות עשה של 'ואהבת לרעך כמוך' מדוע נחוץ כל כך ענין זה לתפילה.

במאמרנו 'לקראת שבת' המשכנו בס"ד להעמיק עוד בדרי רבינו זי"ע, וגם לבאר על פי תוכן דברי רבינו זי"ע את עומק הכוונה של הברכה: 'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל' וכל מה שנלווה לברכה זו, וההכנה של בלעם לצורך הברכה, ומתוך זה נוכל להבין באפס מה את גודל הזכות והחוב שיש לנו בתורה ובתפילה, ורק על ידי זה באים לדבקות והתבטלות בהקב"ה מתחתית המדרגה שבעולם העשייה ועד לפסגת המדרגות שבעולם האצילות, ולזכות על ידי זה לחיי אצילות ומרומם על כל ברכה ותהלה בס"ד.

תוכן המאמר

בלק ביקש שייבטל בלעם ח"ו את כח תורתו של משה רבינו ע"ה שהוא כח קבלת התפילה, ובזה יהא גורם להם קללה, כי כל זמן שאין ישראל עוסקין בתורה ואין עושין רצונו של מקום ח"ו נפנה עליהם לקללה, ושוב לא יהיה להם עוד את כח התפילה ויוכל לנצחם. ועל זה אמר השי"ת לבלעם 'לא תאור את העם כי ברוך הוא', היינו כי ישראל המה עצם התורה, כראיתא ישראל נוטריקון י'ש ש'ישים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, ומכאן זה הנם עצם הברכה שבאה על ידי התורה, כמש"ה טוב עין הוא יבורך, שע"י התורה שנקראת טוב זוכים לברכה.

מביא את דברי התפארת שלמה שעיקר הראיה שראה בלק ומגור שהיה לו, מחמת שראה שישאל נוצחים שלא כמנהג העולם, והבין כי לא בחרב ובחנית יגבר עליהם, כי ה' הנלחם להם במה שצוהם אליו והוא יענם, ובראותו כן ביקש גם הוא תחבולה להנצל מידם ע"י תפילתו באמרי פיו בתחנונים • ובראותו כי לא יוכל להם כי כל תפילות תועבה, שם על לבו לדעת ענין הסגולה מה זאת שישאל נענים בתפילתם ולא הוא, אז ראה והבין כי הרבה קדושה וטהרה וכונת הלב צריך לתפילה עד בואה לפני השי"ת, וכמה תשובה ומעשים טובים צריכים בנ"י להקדים קודם פתחם פיהם לאמור דבר לפני השי"ת בהכנעה ושפלות רוח, לכן בא מגור לנפשו, כי לא יוכל להשיג כל אלה, ויקץ מפני עברות העם כי רב הוא עליו, ושלא אחר בלעם אולי הוא יכוון לכלל זה, להושיעו באמרי פיו • רבינו מוסיף ביאור בדבריו הקדושים על פי דברי המדרש שהובא בפירוש רש"י ז"ל, אמרו מתיגים של אלו במדיו נתגדל נשאל מהם מה מדרת, אמרו לו אין כוחו אלא בפיו, אמרו אף אנו נבוא עליהם בארם שכוחו בפיו, בלעם וביאור הענין, כי בלק תמה ולא ידע במה גדול כוחם של ישראל כל כך, להיות תפילתם מתקבלת לפני השי"ת לנצח את אומות העולם למעלה מן הטבע, משא"כ שאר אומה"ע אין להם כח זה, ועמד על סוד הרבר, כי תפילת משה רבינו ע"ה, רבן של ישראל, באה מכח התורה, וזה רב כוחו בתפילתו שתתקבל אצל השי"ת, כראיתא בזוה"ק מאן דבעי דקוב"ה יקבל צלותיה ישתול באורייתא, כי ע"י התורה הוא מתרבה בהשי"ת, ואין תפילתו חוזרת ריקם • ומחמת זה אמר לבוא עליהם בארם שכוחו בפיו, בלעם הרשע, כי זה לעומת זה עשה האלקים, סטרא קדישא הוא הכל לטוב, וסטרא אחרא הכל לרע, ולעומת מה שנאמר אצל משה 'ותרא אותו כי טוב' - אין טוב אלא תורה, שהיה עצם התורה, ועי"ז היה לו כח התפילה, לעומת זה בלעם נקרא רע עין, היפך התורה שנקראת טוב, וזה היה חפצו ורצונו של בלק שייבטל בלעם ח"ו את כח תורתו של משה רבינו ע"ה שהוא כח קבלת התפילה, ובזה יהא גורם להם קללה, ושוב לא יהיה להם עוד את כח התפילה ויוכל לנצחם • לכן שלח בלק לבלעם לאמור 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ', ר"ל לאחר שיצאו ממצרים קיבל את התורה הצריכה התפשטות הגשמיות, כמבואר במזה"ל ז"ל שהתורה היא שכל אלקי והאדם הוא חומר וגשם, ואי אפשר לו לקנות התורה אלא א"כ הוא מתפשט מן הגשם, וזהו שאמר 'הנה כסה את עין הארץ', שהם מבטלים הארציות והגשם זוכים לתורה, ומכאן זה יש להם כח התפילה, 'ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה', ר"ל אתה בבחור בתבטל מן התורה ועי"ז זה תביאם ח"ו לקללה • על זה אמר השי"ת לבלעם 'לא תאור את העם כי ברוך הוא', היינו כי ישראל המה עצם התורה, כראיתא ישראל נוטריקון י'ש ש'ישים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, ומכאן זה הנם עצם הברכה שבאה על ידי התורה, כמש"ה טוב עין הוא יבורך, שע"י התורה שנקראת טוב זוכים לברכה • ומבאר ההסבר בזה: כי התורה צריכה להתפשטות הגשמיות לגמרי, שזהו התבטלות ממש, בבחינת אין, כאמרם ז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו, ועי"ז זוכים לכתוב שהיא מרת אין, שהיא מקור הברכה, וזהו מריגתם של ישראל, שיש להם בטבעם כח הביטול, ועי"ז זה יש להם את כח התפילה להושיע שלא כמנהגו של עולם. נזכה לתורה ושייתקבלו תפילותינו לרצון לפני השי"ת, אמן כן יהי רצון.

אמרי מנחם

ככל אלה, ושלח אחר בלעם להושיעו באמרי פיו.

ולהרחיב דבריו הקדושים נוכל לומר כפי דברי המדרש (במדבר כ, ד), והוצא בפירוש רש"י ז"ל, ויאמר מואב אל זקני מדין (כב, ד) מה ראה מואב ליטול ענה ממדין, כיון שראו את ישראל נואחים שלא כמנהג העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו אין כוחו אלא בפיו, אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכווחו בפיו.

ונראה הענין, כי בלק תמה ולא ידע במה גדול כוחם של ישראל כל כך, להיות תפילתם מתקבלת לפני השי"ת לנצל את אומות העולם למעלה מן הטבע, משא"כ שאר אומות"ע אין להם כח זה, ועמד על סוד הדבר, כי תפילת משה רבינו ע"ה, רבן של ישראל, בזה מכת התורה, שכן משה הוא שר התורה, שנקראת על שמו, זכרו תורת משה עבדי (ויאשע ח, לא), וזה רב כוחו בתפילתו שתתקבל אלל השי"ת, כדאיתא בזוה"ק (ח"א רב): מאן דבעי דקוב"ה יקבל כלותיה ישתלם באורייתא, כי ע"י התורה הוא מתדבק בהשי"ת, כדאיתא בזוה"ק (ח"א ג, לו): כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקוב"ה, ואיתא (ח"א מה): מאן דזכי לאתדבקה במאריה וכו' כלותיה לא אהדרה ריקניא.

ומחמת זה אמר לבוא עליהם באדם שכווחו בפיו, בלעם הרשע, כי מקרא כתוב (דברים לה, י) ולא קם

[א] וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ויגר מואב מפני העם מאוד כי רב הוא (כב, ב-ג).

איתא הרמז בספה"ק תפארת שלמה (פרשה יז) כי הנה אמרו חכז"ל כי עיקר הראיה שראה בלק ומגור שהיה לו מחמת שראה שישאל נואחים שלא כמנהג העולם, והבין כי לא בחרב ובחנית יגבר עליהם, כי ה' הגלחם להם במה שזועקים אליו והוא יענם, וכראותו כן ביקש גם הוא תחבולה להנצל מידם ע"י תפילתו באמרי פיו בתחנונים, אך רחוק ה' מרשעים ותפילת לדיקים ישמע (משלי טו, כט), וכראותו כי לא יכול להם כי כל תפילתו תועבה, שם על לבו לדעת ענין הסגולה מה זאת שישאל נענים בתפילתם ולא הוא, אז ראה והבין כי הרבה קדושה וטהרה וכוונת הלב צריך לתפילה עד בואה לפני השי"ת, וכמה תשובה ומעשים טובים לריכים בני"ה להקדים קודם פתחם פיהם לאמור דבר לפני השי"ת בהכנעה ושפלות רוח, לכן בא מגור לנפשו, כי לא יכול להשיג כל אלה, ויקץ מפני עבדות העם כי רב הוא עליו, ושלח אחר בלעם אולי הוא יכוון לכל זה, וז"ש יירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי, שעשו הכנות וכוונות התפילה וטהרת הלב, 'לאמורי, פי' לאמור דברי תפילה ובקשה להשי"ת, ויגר מואב מפני העם מאוד כי רב הוא' העבודה הזאת, ויקץ

נביא כמשה עוד בישראל, ודרשו חז"ל (במדבר יד, יט) בישראל לא קם אבל באומות העולם קם וכו', ואיזה נביא היה להם כמשה זה בלעם בן בעור, היינו זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, יד), סטרא קדישא הוא הכל לטוב, וסטרא אחרא הכל לרע, ולעומת מה שנאמר אצל משה (שמות ב, ט) ותרא אותו כי טוב, אין טוב אלא תורה (אבות א, ג), שהיה עמם התורה, ועי"ז היה לו כח התפילה, לעומת זה בלעם נקרא רע עין, היפך התורה שנקראת טוב, כדאיתא בזוה"ק (ח"ג רי"א): בלעם הוא רע עין, ללא אשתכח רע עין בעלמא כוותיה, דבכל אתר דהוא מסתכל בעיניו הוא מתלטייא, וזה היה חפצו ורצונו של בלק שיעטל בלעם ח"ו את כח תורתו של משה רבינו ע"ה שהוא כח קבלת התפילה, וזהו יהא גורם להם קללה, כדאיתא בתנא דבי אליהו (פרק יח) כל זמן שישראל עוסקין בתורה ועושין רצון אביהם שבשמים הקב"ה בעלמא נפנה אליהם לברכה וכו', וכל זמן שאין ישראל עוסקין בתורה ואין עושין רצונו של מקום ח"ו נפנה עליהם לקללה, ואז לא יהיה להם עוד את כח התפילה ויוכל לנאחם.

וזוהו ששלח בלק לבלעם (כב, ה) הגה עם ילא ממזרים הגה כסה את עין הארץ, ר"ל לאחר שיאחו ממזרים קיבלו את התורה הצריכה התפשטות הגשמיות, כמבואר במהר"ל ז"ל (נתיבות עולם נתיב התורה פרק ט) שהתורה היא שכל אלקי והאדם הוא חומר וגשם, ואי אפשר לו לקנות התורה הוא מתפשט מן הגשם, והוא שאמר 'הגה כסה את עין הארץ', שהם מבטלים הארציות והגשם וזוכים

לתורה, ומכאן זה יא להם כח התפילה, ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה, ר"ל אתה בכוחך תצטלם מן התורה ועי"ז זה תביאם ח"ו לקללה.

ועל זה אמר השי"ת לבלעם (כב, יב) לא תאור את העם כי ברוך הוא, היינו כי ישראל המה עמם התורה, כדאיתא (מגלה עמוקות ואתחנן אופן קפו) ישראל נוטריקון י'ש ש'שים ריבוא חזיתות ל'תורה, ומכאן זה הגם עמם הברכה שבה על ידי התורה, כמש"ה (משלי כב, ט) טוב עין הוא יבורך, שע"י התורה שנקראת טוב זוכים לברכה. וההסבר, כי התורה צריכה להתפשטות הגשמיות לגמרי, שזהו התבטלות ממש, בבחינת אין, כאמרם ז"ל (סוטה כ"א): אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו, ועי"ז זוכים לכתר שהיא מדת אין, שהיא מקור הברכה, כדאיתא (תיקון"ז קכ): כתר אינו רישא ומבועא דכל ברכאון (תיקון"ז קכ), וזהו מדריגתם של ישראל, שיש להם בטבעם כח הביטול, כדאיתא בגמ' (חולין פט). אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכס שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני, ממילא הגם עמם התורה, ועי"ז זה יא להם את כח התפילה להושע שלא כמנהגו של עולם.

נזכה לתורה ושיחבקו תפילותינו לראון לפני השי"ת, אמן כן יהי רצון.

מאן דבעי דקוב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא כי ע"י התורה הוא מתדבק בהשי"ת

בלעם הרשע, וזה היה חפצו ורצונו של בלק שיבטל בלעם ח"ו את כח תורתו של משה רבינו ע"ה שהוא כח קבלת התפילה, ובזה יהא גורם להם קללה, כדאיתא בתנא דבי אליהו כל זמן שישראל עוסקין בתורה ועושין רצון אביהם שבשמים הקב"ה בעצמו נפנה אליהם לברכה וכו', וכל זמן שאין ישראל עוסקין בתורה ואין עושין רצונו של מקום ח"ו נפנה עליהם לקללה, ושוב לא יהיה להם עוד את כח התפילה ויוכל לנצחם. ועל זה אמר השי"ת לבלעם: לא תאור את העם כי ברוך הוא, היינו כי ישראל המה עצם התורה, כדאיתא ישראל נוטריקון י"ש ש"ישים ר"יבוא א'ותיות ל'תורה, ומכח זה הנם עצם הברכה שבאה על ידי התורה, כמ"ש טוב עין הוא יבורך, שע"י התורה שנקראת טוב זוכים לברכה. וההסבר, כי התורה צריכה להתפשטות הגשמיות לגמרי, שזהו התבטלות ממש, בבחינת אין, כאמרם ז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו, ועי"ז זוכים לכתר שהיא מדת אין, שהיא מקור הברכה, ועי"ז זה יש להם את כח התפילה להוושע שלא כמנהגו של עולם.

התפארת שלמה זי"ע כותב שעיקר הראיה שראל בלק ומגור שהיה לו מחמת שראה שישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, ושישראל נענים בתפילתם ולא הוא, כי הרבה קדושה וטהרה וכוונת הלב צריך לתפילה עד בואה לפני השי"ת, וכמה תשובה ומעשים טובים צריכים בני"ה להקדים קודם פתחם פיהם לאמור דבר לפני השי"ת בהכנעה ושפלות רוח, לכן בא מגור לנפשו, כי לא יכול להשיג כל אלה, ויקץ מפני עבדות העם כי רב הוא עליו, ושלח אחר בלעם אולי הוא יכוון לכל זה, ורבינו מרצינו בביאור דה"ק: כי תפילת משה רבינו ע"ה, רבן של ישראל, באה מכח התורה, שכן משה הוא שר התורה, שנקראת על שמו, וזה רב כוחו בתפילתו שתתקבל אצל השי"ת, דאיתא בזוה"ק מאן דבעי דקוב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא, כי ע"י התורה הוא מתדבק בהשי"ת, וכדאיתא שם עוד: כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקוב"ה, ואיתא מאן דזכי לאתדבקא במאריה וכו' צלותיה לא אהדרא ריקניא.

ומחמת זה אמר לבוא עליהם באדם שכוחו בפיו,

להלן במאמר אות יז מבאר רבינו את דברי התפארת שלמה זי"ע כעין מה שפירש כאן, ושם הוא מבאר בעיקר את כח התפילה של ישראל מחמת ענוותנותם, ויש בדבדב"ק גם תוספת ביאור למאמרו כאן:

גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני, לפיכך יש להם כח התפילה, כדאיתא בזוה"ק (ח"א קעג): כמה אינון חביבין ישראל קמי קוב"ה וכו', דקוב"ה זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישאל בכל שעתא דאצטריך לון, כי הם מתפללים בכח הכנעה שלהם, ומכח זה נוצחין שלא כמנהג העולם, כי המה בבחינת כתר, מדת אין, וכתר הוא למעלה מהעולם, למעלה מהטבע.

אכן בלק לא הבין סוד הדבר, 'וירא בלק את כל אשר עשה ישראל לאמורי', שראה אותם נוצחים את אומות העולם בכח אמרי פיהם לא כמנהגו של עולם, ולא ידע במה גדול כוחם שתתקבל תפילתם לפני השי"ת לנצח למעלה מהטבע, לזאת שלח אחר בלעם להושיעו באמרי פיו. אך באמת בלעם לא היה כוחו בפיו אלא לקלקל, כי לא היה בו כח הכנעה, אלא היה רוח גבוהה (עי' אבות ה, יט), כדאיתא בזוה"ק (ח"ג ר) בלעם כל עובדיו לביש ברום לבא, היינו מחמת רום לבבו נפרד מהשי"ת, בבחי' אין אני והוא יכולין לדור בעולם, ונקרא רע, כמ"ש (ירמיה ב, יט) רע ומר עזבך את ה', וממילא כל עובדיו לביש, שהוא הרע, ומפאת כן לא היה לו כח התפילה לטוב, אלא לרע.

ובדרכנו זה יתבאר מה דאיתא בשער הכוונות (דרושי ברכת השחר) קודם התפילה צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו כי עי"ז תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי, ובפרט אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד וכו', היינו כי אהבת ריעים הוא ע"י

...וכאשר התפילה היא בהכנעת הלב היא מעוררת בחינת רצון העליון, שהוא כתר (עי' סידור השל"ה תפילת העמידה על ברכת רצה), כדאיתא בזוה"ק (ח"ב קעו): רעוא דרעוין אתגליא בצלותא דתתאי, כי האדם שהוא עניו הוא בבחינת כתר מדת אין כדאיתא בשם קדושת מרן רבינו הרבי רבי פנחס מקאריץ זצללה"ה זי"ע (ליקוטים אות יט), והוא מאמר הכתוב (תהלים סט, יד) ואני תפילתי לך ה' עת רצון, אני הוא כינוי למדת מלכות (זוה"ק ח"א צד). דלית לה מגרמה כלום (שם ח"ב ריח): המורה על הביטול, כדברי דודי הקדוש מרן אדמו"ר בעל ישמח ישראל זצללה"ה זי"ע (חנוכה אות גב) כי האיש שמכיר דלית ליה מגרמיה כלום הוא נעשה מרכבה למדת מלכות, ובמדה זו, מדת מלכות, זוכים לעורר בחי' כתר מדת אין, כדאיתא (אוצרות חיים שער העקודים פרק ג) 'אני' הוא כינוי אל המלכות, ובהיפוכו הוא 'אין' כינוי אל הכתר, לזאת, 'ואני תפילתי לך ה'', אם תפילתי היא בהכנעה להשי"ת, בחינת מלכות, [שאו היא 'לך ה'', בלתי לה' לבדו, בלי שום נגיעה עצמית], ע"י זה נעשה 'עת רצון', שנתעורר בחינת כתר המכונה רצון. וזוהי הבקשה יהיו לרצון אמרי פי וגו', שתהיה התפילה מתוך הכנעה, ויתעורר על ידה כתר עליון, שהוא בחי' רצון.

וזה רב כוחם ומדריגתם של ישראל, אשר בגלל זה נוצחין בכח פיהם שלא כמנהג העולם, כי הם נכנעים ומתבטלים בפני הבורא ב"ה מתולדתם, כדאיתא בגמ' (חולין פט.) אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם

ביטול העצמיות כידוע, וזה עיקר ההכנה לתפילה. ואפשר מפאת כן נאמר 'את כל אשר עשה ישראל לאמורי', לשון יחיד, המורה על אחדות, כדאיתא בספרים הק' (דודאים בשדה פרשה זו, אור פני משה פרשה זו), כי בהכנעתם וענוותנותם נתאחדו כולם כאחד, ובזה היה כוחם גדול לאמור דברי תפילה ובקשה להשי"ת ושתתקבל תפילתם.

וזהו מאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי (ברכות ה.) ואני תפילתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין, היינו בשעה שמתפללים בציבור באחדות ובהתאספות מתוך ביטול העצמיות, כדאיתא בספה"ק ישמח ישראל (פר' שופטים אות ב) תפילת הציבור אינה נמאסת (עי' ברכות שם), ר"ל תפילת אגודת ישראל שמחוברים יחד בכלל, ע"כ, נתעורר עת רצון שהוא מדת כתר בחי' אין, שאין מגיע שם שום פגם מהחיצונים,

שאין להם אחיזה שם, והיא מתקבלת לפני השי"ת, ועל ידי זה אלקים ברב חסדך, ר"ל הדינים שהם שם אלקים (זוה"ק ח"ג יא.) נמתקים לרב חסד, לחסדים גמורים, כי שם שורש החסד והברכה, והרמז הוא, 'כתר' בגימטריא 'אלקים ברב חסדך והברכה'.

וזהו פי' הכתוב (תהלים קמה, יט) רצון יראיו יעשה, ר"ל היראים שהם הענוים, כש"נ (משלי כב, ד) עקב ענוה יראת ה', גורמים התעוררות בחינת רצון, וזוכים ממילא לכל הישועות והחסדים, בבחינת כתרו ישועה (עי' קהלת יעקב ערך ישועה). וזש"א (תפילת העמידה) ותפילתם באהבה תקבל ברצון, ר"ל על ידי הכנעה שמעוררת מדת כתר שהוא הרצון, תתקבל התפילה לפני השי"ת, אמן כן יהי רצון.

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. בלק תעמד על סוד כוחם של ישראל כל כך, להיות תפילתם מתקבלת לפני השי"ת לנצח את אומות העולם למעלה מן הטבע, משא"כ שאר אומה"ע אין להם כח זה,, כי תפילת משה רבינו ע"ה, רבן של ישראל, באה מכח התורה, כדאיתא בזוה"ק מאן דבעי דקוב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא, כי ע"י התורה הוא מתדבק בהשי"ת, ואיתא מאן דזכי לאתדבקא במאריה וכו' צלותיה לא אהדרא ריקניא.

ב. בלק ביקש שיבטל בלעם ח"ו את כח תורתו של משה רבינו ע"ה שהוא כח קבלת התפילה, ובזה יהא גורם להם קללה, כי כל זמן שאין ישראל עוסקין בתורה ואין עושין רצונו של מקום ח"ו נפנה עליהם לקללה, ושוב לא יהיה להם עוד את כח התפילה ויוכל לנצחם. ועל זה אמר השי"ת לבלעם 'לא תאור את העם כי ברוך הוא', היינו כי ישראל המה עצם התורה, כדאיתא ישראל נוטריקון י"ש ש"שים ר"יבוא א'ותיות ל'תורה, ומכח זה הנם עצם הברכה שבאה על ידי התורה, כמשה"ה טוב עין הוא יבורך, שעי" התורה שנקראת טוב זוכים לברכה.

ג. קודם התפילה צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך, ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי עי"ז תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי, ובפרט אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד וכו', היינו כי אהבת ריעים הוא ע"י ביטול העצמיות כידוע, וזה עיקר ההכנה לתפילה.

ד. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון', אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין, היינו בשעה שמתפללים בציבור באחדות ובהתאספות מתוך ביטול העצמיות, כדאיתא בישמח ישראל תפילת הציבור אינה נמאסת, ר"ל תפילת אגודת ישראל שמחוברים יחד בהכלל, על כן, נתעורר עת רצון שהוא מדת כתר בחי' אין, שאין מגיע שם שום פגם מהחיצונים, שאין להם אחיזה שם, והיא מתקבלת לפני השי"ת, ועל ידי זה אלקים ברב חסדך, ר"ל הדינים שהם שם אלקים נמתקים לרב חסד, לחסדים גמורים, כי שם שורש החסד והברכה.

לקראת שבת פרשת בלק לכו ונלכה הכנה לשבת קודש במשנת החסידות ורבוה"ק זי"ע

מאמר 'אור האמונה'
מאהלי יעקב ומשכנותיך ישראל

פרק א - מה רב טוב הצפון לישראל בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל

בספר 'שערי יצחק' להגאון הרב יצחק פלקסר זצ"ל מביא בהקדמה (לחלק בירורי הלכה) מה שחוזה בילדותו כאשר בא הגאון הצדיק רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין לבקר בעירו, וכך הוא כותב :

זכורני לפני שנים רבות בהיותי ילד כבן עשר לומד בחדר "יסודי התורה" בעירנו וולוצלבק, גמל רעיון אצל עסקני העיר להזמין את הרב זצ"ל לנאום בעירנו. הרב היה אז בשיא פרסומו, אם בתור יוצר הרעיון של "הדף היומי" והמקיס את "ישיבת חכמי לובלין", ואם בתור ציר הסיים הפולני, שקנה לו שם בנאומיו הנפלאים שכבשו לכבות, הרב התנה אתם שרק שני ימים הוא יכול להקדיש לביקור, וירימו סכום חשוב ונכבד לטובת הישיבה.

מכובדי העיר קבלו על עצמם את התנאים, ובבואו נסעה משלחת לקדם את פני הרב מספר תחנות לפני עירנו, הרציף ליד הרכבת המה מרוב אדם, אנשים נשים וטף, שקבלו את פניו, גם החדר של יסודי התורה שבעיר שמנה מאה וששים תלמידים יצאו לקבל את פניו.

הרב נתקבל בקריאות יחי אדוננו וכו', ועבר בין שתי שורות שוטרים שחלקו לו כבוד בגלל היותו אז ציר הסיים. הרב הופיע וכולו שופע הוד והדר, שורה ארוכה של עגלות-צב לווהו עד אכסנייתו.

את נאומו הראשון נשא הרב באותו לילה באולם מכבי אש במשך כמה שעות רצופות, למחרת ביקר בחדר "יסודי התורה" וזכיתי מטעם החדר שלנו לשאת נאום ברכה שהכין עבורי המנהל בלה"ק. אחרי שגמרתי את ברכתי פנה הרב אלי, רשם את שמי, ואמר אני מבטיחך שתלמד אצלי בישיבת חכמי לובלין! ואכן ברכתו נתקיימה...

בלילה השני נשא את נאומו בביהכנ"ס הישן. בדרך אל בית הכנסת נתלווה אל הרב אחד מנכבדי העיר, ר' אלתר פריזנט, יהודי תלמיד חכם ופיקח מאוד.

הרב פנה אליו בלשון חיבה: ר' אלתר'ל, אויף וואס זאל איך רעדן? - על איזה נושא עלי לנאום?
ענה לו ר' אלתר בצחוק:

"א איד וואס גייט אריין אין שול הייבט אן פון מה טובו" - יהודי שבא לביהכנסת מתחיל "מה טובו"!!..."

הרב נהנה מתשובתו המחוכמת. ועוד היום מהדהדים באוזני דבריו בפתיחתו שרעמו כשאגת ארי:

"מה טובו אוהליך יעקב" ! - אני מרגיש את השינוי בין האוירה של אמש כשנאמתי אתמול באולם חילוני, לבין האוירה דקדושה שאני מרגיש בביהכנסת הקדוש הזה שאני עומד בו עכשיו...

וכך התחיל לשזור פניניו: בלעם הרשע ראה "שאין פתחיהם מכוונים" - פירוש הדבר, שהקב"ה אמר להם "פתחו לי פתח קטן כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם" ועל דבר זה נתקנא אותו רשע!

כך המשיך במשך שעותיים לדבר בהתלהבות, והקהל שמילא את בית הכנסת מפה לפה ממש, האזין לדבריו בקשב רב...

בס"ד נלך גם אנחנו בעקבותיו ונקיים את דברי ר' אלתר'ל: **"א איד וואס גייט אריין אין שול הייבט אן פון מה טובו"!!..."**

על פסוק זה אמרו חז"ל בסנהדרין (קה): שכל ברכותיו של בלעם חזרו לקללה, חוץ מאחת, שנאמר (דברים כג, ו) 'ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה - קללה אחת ולא קללות הרבה. כלומר יש קללה אחת בלבד שאותה הפך ה' לברכה, ומשום כך היא ברכה עולמית לעד ולנצח נצחים.

מהי אותה הברכה? - - - **"מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל!"**

בלעם ביקש לקלל את ישראל שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות, והקב"ה הפך את זה לברכה - שלא יהיה שום זמן ושום מקום שישאל יהיו ח"ו בלי בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואף בהיותם בארץ אויביהם, פזורים בכל קצוי תבל, אפילו תחת גדולי רשעי ישראל ח"ו, עכ"ז תמיד יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות... באלפיים שנות גלות אנו עדים לברכה זו, שאכן כך היה במצבים הקשים ביותר כמו בתקופת הקומוניסטים וכיו"ב, ואין כאן המקום להאריך בדברים המפורסמים וידועים לכל.

מה שכן צריך להאריך בזה, הוא להבין דבר פלא!

בהפטרת הפרשה אומר מיכה הנביא לעם ישראל: **עָמִי זָכַר נָא מֶה יַעֲצֵי בְּלֶקֶת מְלֶלְךָ מוֹאֵב וּמֶה עָנָה אֹתוֹ בְּלַעַם בֶּן בְּעֹזֵר מִן הַשִּׁטִּים עַד הַגִּלְגָּל לְמַעַן יֵדְעַת צְדָקוֹת ה'.** לדעת החיד"א ז"ל בספרו 'עבודת הקודש' פסוק זה נכלל בין עשרת הזכירות שצריכים לזכרם ולהזכירם בפה בכל יום תמיד, שהקב"ה

לא רצה לשמוע את קללותיו של בלעם, ולגודל אהבתו אותנו הפך את הקללה לברכה, והוא ברכת מה טובו וגו' ...

והוא פלא והפלא! **מִרְן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַק'** זי"ע היה מרגלא בפומיה: **הלוואי זאל איך ליב האבן דעם אייבישטער ווי דער אייבישטער האט ליב דעם פושעס'טער איד!** - הלוואי שאאהב את הקב"ה כמו שהקב"ה אוהב את היהודי הפשוט ביותר! וכאן הקב"ה נותן אפשרות לכל הברכות של בלעם שיחזרו לקללות, זולת קללה אחת, וואס דאס קומט נישט אין חשבון - את הקללה הזו שלא יהיו לישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות אי אפשר בשום פנים ואופן שישאר, לכן: **ויהפוך ה"א את הברכה לקללה!** וכל כך למה? **כי אהבך ה' אלקיך!** וייל **דער אייבישטער האט דיר ליב!** ואם הקב"ה אוהב כל כך את ישראל - ואפילו את הפשוט והנמוך ביותר, חייב קללה זו להתהפך לברכת **מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל!!!**

געוואלד! כולם חזרו לקללה! - איך אפשר להחזיר כל כך הרבה ברכות לקללה רח"ל מלבד ברכה אחת, ולומר על זה כי אהבך ה"א?! אם הקב"ה אוהב אותנו כל כך היה מן הראוי שאף לא קללה אחת תחול עלינו ח"ו?!

מכח קושיא גדולה ונוראה זו פירשו חז"ל במדרש כוונת עומק הדברים בפירוש רם ונישא, גדול ונורא עד מאוד! וכך הם תוכן דבריהם (במד"ר):

אמר הקב"ה לישראל, אין לכם לירא כלל מכל קללותיו של בלעם, כי אהבתי אתכם, והנחתי לכם מקום ודרך שתהיו יכולים אתם להפוך כל קללה שלא תהיה לברכה! הא כיצד?! על ידי **מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל!** - על ידי שיהיו תמיד בעם ישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות שוב אין מקום לשום קללה שתחול עליכם! אם יש לכם בית הכנסת, או בית המדרש הרי כל הקללות בטלות ומבוטלות!

אמנם כולם חזרו לקללה, אבל מיט איין מה טובו - עם 'מה טובו' אחד אפשר שוב להחזירם לברכה... בזמן שהקול קול יעקב אין הידים ידי עשו.

פוק חזי, מה נשאר מכל אומות העולם וגויי הארצות שהנחיתו עלינו קללות בגזירות קשות אכזריות, שונות ומשונות, **היכן הם והיכן אנחנו?**! המה כרעו ונפלו - שום שם ושארית וזכר כל שהוא לא נשאר מהם, ואנחנו קמנו ונתעודד - נתקיים בנו מאמר הכתוב 'וכאשר יענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ'!...

מי האמין ומי פילל כאשר עלה הכורת על יהדות אירופה עד כמעט מבלי השאיר לו שריד ופליט, ואך בפחות משמונים שנה לאחר מכן כבר נתרכו בתי כנסיות ובתי מדרשות בארץ ובגולה, ותופסי ספסלי דבי מדרשא באתרא קדישא הדין, ודי בכל אתר ואתר, הרבה יותר ממה שהיה קודם לכן, אשר לא היה כמוהו מיום היות ישראל לגוי, **עמי זכר נא! כי אהבך ה' אלקיך!** **דער אייבישטער**

האט דיר ליב! - היש לך אהבה של הקב"ה יותר גדול מזה?! ועל זה אמר הבעש"ט הק': הלאי שאני יאהב את הקב"ה כמו שהקב"ה אוהב את היהודי הפשוט ביותר! וזה יכול להיות גם הפירוש בדברי ר' אלתר'ל: "א איד וואס גייט אריין אין שול הייבט אן פון מה טובו"!!!

בספר "זכרון יעקב" (ח"ג ע' ה') שחיבר העסקן והשתדלן הנודע, הרב יעקב ליפשיץ ז"ל מקובנה, [מזכירו האישי של הגאון ר' יצחק אלחנן וסרמן זצ"ל] נמצא מכתב ששלח איש חכם וסופר, ר' יצחק צבי בורודסקי ז"ל, שמש בית הכנסת מאירקוטסק שבסיביר הרחוקה. ובו מודיע לו על חגיגת היובל של בית הכנסת שנבנה בשנת תרמ"א "בימי ממשלת צורר היהודים אלכסנדר השלישי- ועומד עד היום בהדרו לשמחת לב כל אוהב עמו ודתו".

וכך כתב אותו השמש: "מקדש מעט זה באחת מערי סיביריא המזרחית, יזכירני את 'בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא' שנבנה על ידי הגולים יכניה וסייעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהם בגלותן. כי גם הבית הזה נבנה על ידי הגולים בממשלת הזדון - והם למרות עניים ושפלותם לא חשכו מעמל נפשם ובנו להם היכל תפארת זה ביגיעה רבה וד' היה בעזרם". בסוף מכתבו מבקש השמש, שידיפסו את תמונת בית הכנסת בספר "זכרון יעקב", למען יראו "מה טובו אוהליך יעקב".

אין לנו עסק עם גויי הארצות למיניהם, לא עם הגוים שנולדו גוים, ולא עם מי שעושים את עצמם ואת מי שהם רק יכולים שמעשיהם יהיו כגויי הארצות מחמת גדולה שנאה ששונאים עמי הארץ לתלמידי חכמים... וכדברי רבינו הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע שאמר על הכתוב בסוף הפרשה (כד יד): 'ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים': "באחרית הימים" לפני ביאת הגואל ישתדלו לעשות את "העם הזה", את עם ישראל ל"עמך", לגוי ככל הגוים, במידותיהם ובמנהגיהם רח"ל! אלה בְּרַצְחָנִימוֹ ואלה בְּנִגְחָנִימוֹ, ואנחנו ב- 'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל' קמנו ונתעודד! ה' הושיעה המלך יענונו ביום קראנו...

עם כל האמור יובן היטב עומק הדברים דלהלן:

בהקדמתו המיוחדת לסימן מ"ו שב'אורח חיים', הביא ה'משנה ברורה' בשם האר"י ז"ל: "קודם בואו לבית הכנסת, בעוד שהוא עדיין בחצר בית הכנסת, יאמר: בבית אלקים נהלך ברגש וירגיש וירתע עצמו בהיכנסו לבית הכנסת מרוב פחדו וימתין וישהא מעט ויאמר ואני ברוב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ואחר כך יכנס..."

בפועל אין הכל נוהגים כן, אבל פסוקים אלו עם עומק המשמעות של 'מה טובו אוהליך יעקב מעוררים רגשי התפעלות, לראות עד היכן הדברים מגיעים. וכבר כתב בספר "פלא יועץ" בענין 'בית הכנסת': "ואחר כוונת הלב הן הדברים, שצריך להיות ירא וחרד ורועש ורועד, איך יכנס להיכל המלך...". וימתין וישהא מעט". כל אחד בכניסתו לבית המדרש, צריך לעצור קימעה ולחשוב לאן אני הולך כעת? לפני מי אני נכנס? בבית אלקים נהלך ברגש! אבל מיד בכנסו יגיל וישמח עם מה טובו אוהליך יעקב --- ווייל א איד וואס גייט אריין אין שול הייבט אן פון מה טובו!"

למה היו הפסקות משמשות - ליתן רווח להתבונן

בהקדמה לספר 'ספרא דצניעותא' מביא ר' חיים מוולוז'ין מעשה נורא שאירע עם הגר"א מוילנא זי"ע:

ביו"ט של פסח נכנסו אל הגר"א שנים מתלמידיו להקביל פניו ברגל, וראו על פניו הק' שאין שמחתו שלמה כדרכו בקודש.

שאלו אותו לפשר הדבר, בתחילה סירב לגלות להם, אך לאחר שהפצירו בו אמר להם: אף כי אמנם אין דרכו לגלות, אבל משום שמחת יו"ט יקיים עצת חכמים (יומא עה.) דאגה בלב איש - ישיחנה לאחרים.

אמר להם הגאון: דעו לכם שההשגות בתורה שאני משיג בשנתי איני משיג בהקיץ.

ואז סיפר להם שבלילה האחרון גילו לו מן השמים סודות נפלאים ועמוקים בפסוק (פ' שלח) 'עלו זה בנגב' - אלפיים ומאתים וששים אופנים! לבאר את הפסוק הזה, והוסיף להם: כי באופן אחד מהם ידע את הכוחות של כל הבריות ומה ענינו של כל אבר.

תיכף ומיד כשהתעורר הגאון משנתו, מרוב שמחה התחיל להרהר בדברים שנתחדשו לו, ורצה לסדר אותם במחשבתו.

כידוע, לדעת הגר"א אסור להרהר בדברי תורה קודם ברכת התורה (שלא כדעת השו"ע), אמר להם הגר"א: הואיל ובאותו בוקר עבר על שיטתו להרהר בדברי תורה קודם שבירך על התורה, נענש מן השמים וכל הגילויים נשכחו ממנו, ולכן אין שמחתו שלמה באותו יום!

שני התלמידים ברכוהו: "הרחמן הוא יחזיר לרבנו את אבדתו!"

כעבור זמן שאל אותו אחד התלמידים, האם קבל רבינו בחזרה את האבדה? והשיב הגאון בחיוב, והוסיף: "כשם שאני יודע למה נענשתי, כך אני יודע באיזו זכות קיבלתי בחזרה את האבדה", אך לא גילה להם מהי אותה זכות.

[הבהרה: למען הסר לזות שפתיים או איזה שהוא הרהור לא טוב ח"ו, חייבים להבהיר ולהזכיר שאנו עוסקים בראשונים כמלאכים שאין לנו שום השגה לא בהם ולא באבק שברגליהם, וכל מי שטועה לחשוב שהראשונים כבני אדם אינו אפילו לא כחמורו של רבי פנחס בן יאיר, אלא בקושי סתם חמור - מלא גשמיות וחומריות (מהרש"א). ולכן יש להיזהר עד מאד שלא יחשוב מאן דהוא לומר שמצות 'ושמחת בחגך' נפגם אז במשהו ח"ו אצל הגר"א ז"ל. והלואי שכל השמחה שלנו של ושמחת בחגך בכל ימי חיינו יגיע לאפס מה של שמחתו שהיה לו אז כשנשכח ממנו תלמודו שנתגלה לו בחלום! ואולי כמו שכתב רבינו כאן במאמרו הק': כי ישראל המה עצם התורה, כדאיתא ישראל נוטריקון י"ש ש"שים ר"יבוא אותיות לתורה, ומכאן זה הנם עצם הברכה שבאה על ידי התורה... כי התורה צריכה להתפשטות הגשמיות לגמרי, שזהו התבטלות ממש, בבחינת אין, כאמרם ז"ל

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו... וכיון שכן, כל התורה שלמד הגר"א במשנת הלילה נהפך להיות כעצם ממנו ממש, וכאשר נשכח ממנו התורה נחסר משהו מעצמותו, ולגודל קדושתו וגדלות תלמידיו הרגישו זאת ברבם שמהו חסר לו במדרגת שמחתו, אבל לא שראו בו איזה נימה קלה של עצבות ח"ו... והמבין יבין.

לענינו יש ללמוד מזה: שאם בפסוק 'עלו זה בנגב' שלדידן אין בזה יותר מפירוש פשוט ביותר, שמשא רבינו מצוה בזה למרגלים לעלות בנגב - בדרומה של ארץ ישראל... הנה יש בזה סודות נפלאים ועמוקים, אשר בודאי כל אלפים מאתיים וששים הפירושים שנאמרו לגאון בחלום הם רק חלק מזערי מהתורה הק' שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מגי ים, וכל התורה כולה הם שמותיו של הקב"ה, והאור אין סוף שורה בכל תיבה ותיבה. אם כן הגע בעצמך! כמה אורות ופירושים יש בפסוק שהקב"ה הפך בו את הקללה לברכה וקבע אותו לברכה נצחית לעד ולנצח נצחים מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל!?

איתא בפרי עץ חיים (שער ק"ש שעל המטה פ"א) שדרכו של הקדוש האר"י ז"ל היה לישן שנת צהריים בשבת, פעם אחת ביום שב"ק כששכב האר"י ז"ל למשך שעה מועטת, נכנס אחד מתלמידיו ה"ה הקדוש רבי אברהם הלוי, וראה שהיה מרחש בשפתותיו בעת שנתו.

כשנתעורר האר"י ז"ל שאלו תלמידו על זה, והשיב: שבעת שישן עלה לישבה של מעלה למד שם בפרשת בלק ובלעם, ובזה היו מרחשין שפתותיו.

ביקש רבי אברהם שיגלה לו קצת ממה שלמד שם, ענה לו האר"י ז"ל: שאפילו אם יחיה עוד שמונים שנה ויידרוש יומם ולילה לא יספיק הזמן לפרש מה שנתגלה לו בזמן מועט זה... החיד"א זצ"ל בספרו "שם הגדולים" מאריך בסיפור זה עיי"ש.

גיוואלדי! עמי זכר נא - פארגעס נישט - זכור אל תשכח: מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השיטים עד הגלגל למען דעת צדקות ה'. דברי מיכה הנביא אינם בגדר המלצה טובה בלבד, אלא בגדר של 'צו וזירוז'!... עמי זכר נא - פארגעס נישט - זכור אל תשכח: כי אהבך ה' אלוקיך - דער אייבישטער האט דיר ליב!

בפרט שפסוק זה נאמר על ידי הקב"ה בהפיכת קללתו של בלעם לברכה... ואיתא בספר הק' "דגל מחנה אפרים" זי"ע על הכתוב: 'לא אוכל לעבור את פי ה': הנה ידוע שכל מה שכתוב בתורה אינו סיפורי מעשיות בעלמא, רק הכל בא ללמדנו איך להתנהג, ואם כן צריכים לדעת למה כתבה התורה דברים אלו ומה בא זה ללמדנו.

ומבאר דהתוה"ק רוצה לרמז כי אי אפשר לאדם לדבר דיבורים של השי"ת מאותיות הקדושים בהעברה בעלמא בלי שום כוונה ומחשבה מה שהוא מדבר!, וז"ש 'לא אוכל לעבור את פי ה'', דבר זה לעבור דברי פי ה' בהעברה בעלמא לא יוכל להיות כלל, אלא צריכים לחשוב בהבנה וכישוב הדעת מה שאומרים, כדי שיהיה ראוי לדבר הדיבורים של הקב"ה.

ה"חפץ חיים" זצ"ל מדייק: שבפרשת בלק אין שום הפסקה, לא פתוחה ולא סתומה המבדילה בין ענין לענין. וכל כך למה? – כי אמנם בלעם נביא היה ונבואתו היתה מהשראה עילאית, ו'את אשר ישים ה' בפי אותו אדבר', אבל לא היו בו כל אותן הסגולות הנעלות והמדוות הטובות של נביאי ישראל. **דברי הנבואה לא השפיעו עליו, הוא לא התבונן בהם ולא למד מהם כלום!** ולפי חז"ל היו הפסקות משמשות ליתן רווח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה. אבל אותו רשע היה נסחף והולך בשטף דברי נבואתו בלי בינה ובלי דעת, לכן כל הפרשה היא בלי כל הפסק.

הרה"ק בעל שם משמאל מביא בשם אביו האבני נזר זי"ע [בלק תר"ע], שלכן רמזה האתון לבלעם באמרה: למה הכיתני זה שלש רגלים. כי מצוות עליה לרגל היא היפוך מהות אומות העולם הרשעים כבלעם וכדומה, כי אף שהם רוצים ג"כ קרבת אלקות, מ"מ אינם רוצים להניח מעשיהם המכוערים. וישראל הם היפוך זה, וזה מורה מצות עולי רגלים שהפקיר כל אחד ואחד הונו ורכושו ועלה לירושלים לראות פני השכינה, וזה הוא עיקר מצוות עלית רגלים עכתו"ד.

יתכן לומר כי משום כך נאמר בסוף הפרשה: 'ויקם בלעם וילך וישב למקומו וגם בלק הלך לדרכו' בלעם ובלק רואים מחזה ש--ד-! הם רואים בעליל את גודל יקרת מעלתם של ישראל ואהבת הקב"ה אליהם, ולא קם ולא זע ממנו - אינם זדים מאומה ממקומם, כולם הולכים ושבים למקומם כאילו לא היה כאן מאומה, עולם כמנהגו נוהג! היתכן?! והתשובה היא, כן... אצל גויים טמאים ומשוקצים כבלק ובלעם זה קורה, אבל לא אצל ישראל, ולכן שם לאחר פסוק זה יש כבר סימן פ' - פתוחה, לומר לך: אתה אל תהיה כמותם! עצור והתבונן! קיים בעצמך מצות עליה לרגל - להתבונן בפרשה, לדעת מה ניקח ממנו לעבוד את ה'...

ומה גם שפסוק 'מה טובו' תקנו חז"ל לאומרו מיד עם כניסת האדם לבית הכנסת, כדי לעורר את האדם להתבונן להיכן הוא נכנס, לבית ה' למקום השראת השכינה, ולפני הוא עומד להתפלל, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה (ברכות כח:), אם כן בודאי ובודאי שצריכים ללמוד איך נוכל להתעורר ולהתבונן מכח פסוק זה.

הבה נעשה הפסקה כדי שנזכור אהבת קדומים, וליתן רווח להתבונן בצדקת ה' שעשה עמנו, בברכת 'מה טובו אוהליך יעקב!' ולתועלת הענין נסכם בתחילה פרק זה.

סיכום פרק א: מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל - ראה שאין פתחיהן כוונים זה כנגד זה, שהקב"ה מבקש פתח של מחט, ונותן כנגד זה פתח כפתחו של אולם / כל ברכתיו של בלעם נתהפכו לקללות חוץ מברכת 'מה טובו' - שעל ידי הקול קול יעקב שבבתי כנסיות ובתי מדרשות אין הידים ידי עשו - שאפשר להפוך את כל הקללות לברכה לעד ולנצח / עמי זכר נא מה יעץ בלק... למען דעת צדקות ה' שהפך לך את הקללה לברכה כי אהבך - כמה צריך להתבונן בגודל אהבת הקב"ה לישראל, ולהודות להקב"ה בשמחה ובטוב לבב / אי אפשר לעבור את דברי פי ה' בהעברה בעלמא, אלא צריכים לחשוב בהנהגה וביושב הדעת מה שאומרים מה טובו וכו' / כל פרשת בלק סתומה כי בלק ובלעם לא נתנו לעצמם רווח להתבונן, ובאותו היום שב כל אחד מהם לדרכו ולמקומו, ואנחנו צריכים להיזהר שלא להיות כמותם ח"ו.

פרק ב - כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל בתורה ותפילה ולחיי אצילות

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל

לפסוק זה של ברכת 'מה טובו' קדמו שני פסוקים המתארים את מה שקדם לנבואה זו, ומה הביא את בלעם לברכה זו. וכך נאמר שם (כד, א-ב):

א. וַיֵּרָא בְלָעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלֵּךְ כָּפְעָם כָּפְעָם לְקִרְאת נְחָשִׁים וְגו': ב. וַיֵּשֶׂא בְלָעָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטָיו וְתַהֵי עָלָיו רוּחַ אֱלֹקִים:

יש מן הראשונים [הרמב"ן, והרשב"ם, בכור שור, ועוד, ובאמת כבר קאים רבי שמעון בר יוחאי וקאי בשיטה זו (ראה זוה"ק פ' בלק ריא:)] וכן האור החיים הק' באחד מן הפירושים, מדייקים מזה שכתוב 'ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים ותהי עליו רוח אלקים' מה שלא נאמר כן קודם לכן, משום שכאן השתנה בלעם משני הפעמים הקודמות, ששם הלך לקראת נחשים - לכוחות הטומאה והקליפות, וממילא לא שרתה עליו רוח ה' ולא השיג שום נבואה, ורק כאן בפעם השלישית שלא הלך לקראת נחשים הגיע למדרגת נבואה ושרתה עליו 'רוח אלקים', ולא סתם נבואה, אלא נבואה כמדרגתו של מרע"ה, כמו שאמרו חז"ל (במד"ר כ, א) על הכתוב (דברים לד, י) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה'. בישאל לא קם אבל באומות העולם קם, כדי שלא יהיה להם פתחון פה, וזהו שאמר כאן בלעם (כד, ד-ה): נאם שומע אמרי א-ל אשר מחזה שדי יחזה נופל וגלוי עינים. מה טובו וגו'. והזמן שקם נביא באומות העולם כמשה רבינו היה כאן בפעם השלישית שהלך לברך את ישראל בלב שלם, ושרתה עליו רוח אלקים מתוך אהבה וחיבה (לשון הרמב"ן ז"ל).

דעת לנבון נקל, שבלעם לא החליט עכשיו בדעתו להיות בעל תשובה ולהתגייר, וגם הקב"ה לא היה לו שום אהבה וחיבה לרשע מטוגף זה. אלא הקב"ה שהוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, הוא ולא אחר סיבב כאן שבלעם ישנה את דעתו, שלא ללכת לקראת נחשים, ושיתרצה עתה לברך את ישראל בלב שלם! וזהו שנאמר: 'וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל' - בלעם ראה שיש כאן רצה עליון נורא מאד לברך את ישראל יותר מכל שאר הפעמים... לכן לא הלך בפעם הזה לקראת נחשים, והקב"ה הכניס בו 'רוח אלקים' מתוך אהבה וחיבה...

וכאן הבן שואל: מה נשתנה נבואה זו מכל שאר הפעמים, מדוע סיבב כן הקב"ה שבלעם יתרצה לברך את ישראל בלב שלם, והוא ישרה עליו שכירתו ורוחו מתוך אהבה וחיבה?!

התירוץ הוא: כי כאן הגיע הזמן לומר 'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל!' ואת זה אי אפשר לאומרו בשום פנים ואופן כשהולכים לקראת נחשים רח"ל, כדי לומר מה טובו, צריך רצון

אמת בטובתן של ישראל, והשראת השכינה במדרגת נבואתו של משה רבינו ע"ה...

וכל כך למה?

כי נבואת 'מה טובו' וגו', היא נבואה על מהותן ושרשם של ישראל, על קיומם והתחזקותם בתוקף הגלות, ועל מעמדם ומעלתם הנצחי לעד ולנצח נצחים, עד ביאת משיח צדקנו ועד בכלל. בנבואת מה טובו ראה בלעם את כח התורה והתפילה של ישראל, ששם מתגלה פנימיותם ושרשם של ישראל, שכולו רוחני, כולו טהרה, כולו קדושה, כולו דבקות בה' ובתורתו מתוך התבטלות בתכלית הביטול עד להתבטלות של עולם האצילות [כפי שנתבאר בפרקים דלעיל במאמר הקודם], ועל כך כותב רבינו זי"ע כאן במאמרו הק':

"ונראה הענין, כי בלק תמה ולא ידע במה גדול כוחם של ישראל כל כך, להיות תפילתם מתקבלת לפני השי"ת לנצח את אומות העולם למעלה מן הטבע, משא"כ שאר אומה"ע אין להם כח זה, ועמד על סוד הדבר, כי תפילת משה רבינו ע"ה, רבן של ישראל, באה מכח התורה, שכן משה הוא שר התורה, שנקראת על שמו, זכרו תורת משה עבדי, וזה רב כוחו בתפילתו שתתקבל אצל השי"ת, כדאיתא בזוה"ק מאן דבעי דקוב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא, כי ע"י התורה הוא מתדבק בהשי"ת, כדאיתא בזוה"ק כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקוב"ה, ואיתא מאן דזכי לאתדבקא במאריה וכו' צלותיה לא אהדרא ריקניא....

ועתה מבאר רבינו נוראות בעומק המכון מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור, למען דעת צדקות ה'... מה רצו בלק ובלעם לקחת מאיתנו, ואיך הקב"ה שמר עלינו בגדול אהבתו לעמו ישראל.

ולכן שלח בלק לבלעם לאמור 'הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ', ר"ל לאחר שיצאו ממצרים קיבלו את התורה הצריכה התפשטות הגשמיות, כמבואר במהר"ל ז"ל שהתורה היא שכל אלקי והאדם הוא חומר וגשם, ואי אפשר לו לקנות התורה אלא א"כ הוא מתפשט מן הגשם, וזהו שאמר 'הנה כסה את עין הארץ', שהם מבטלים הארציות והגשם וזוכים לתורה, ומכאן זה יש להם כח התפילה, 'ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה', ר"ל אתה כנוחך תבטלם מן התורה וע"י זה תביאם ח"ו לקללה. ועל זה אמר השי"ת לבלעם לא תאור את העם כי ברוך הוא, היינו כי ישראל המה עצם התורה, כדאיתא ישראל נוטריקון י'ש ש'שים ר'יבוא א'ותיות ל'תורה, ומכאן זה הגם עצם הברכה שבאה על ידי התורה, כמ"ש"ה טוב עין הוא יבורך, שע"י התורה שנקראת טוב זוכים לברכה. וההסבר, כי התורה צריכה להתפשטות הגשמיות לגמרי, שזהו התבטלות ממש, בבחינת אין, כאמרם ז"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו, ועי"ז זוכים לכתר שהיא מדת אין, שהיא מקור הברכה,

כדאיתא כתר אייהו רישא ומבועא דכל ברכאן, וזוהי מדריגתם של ישראל, שיש להם כטבעם כח הביטול, כדאיתא בגמ' אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני, ממילא הנם עצם התורה, וע"ז יש להם את כח התפילה להוושע שלא כמנהגו של עולם".

ועל פי זה נוכל להבין את מה שנאמר: וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל --- הוא ראה [וליתר דיוק - הקב"ה הראהו] שהקב"ה מברך את עמו ישראל באהבה בברכת הטוב - אין טוב אלא תורה ותפילה, תורה דכתיב (משלי ד, ב): כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו (ברכות ה.). וכן בתפילה אמרו חז"ל במדרש תהילים (שוחר טוב פרק קמב) על הפסוק משכיל לדוד בהיותו במערה תפילה, בכל צרה שהיה נכנס היה בוטח בהקב"ה, וכשהיה במערה לא קרא אלא להקב"ה וכו', ידע וראה שאין אדם עומד לו לא ממונו ולא חכמתו, ולא גבורתו, ומהו עומד לו תפילתו, השכיל דוד וידע ואמר שאין טוב אלא תפילה!, לכך נאמר משכיל לדוד. והיינו דכתיב טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו.

כיון שראה את ישראל נוצחין שלא כדרך הטבע

בשנת תשכ"ז התנהלה בארץ ישראל מלחמה קשה ומסוכנת ביותר, שלושה מדינות המקיפות את ישראל: סוריה מן הצפון, ומצרים מן הדרום, וירדן מן המזרח, כל אלה חברו להלחם עם ארץ ישראל, וכל יושבי הארץ היו נתונים בסכנה גדולה עד מאד, והיה ברור לכל שאין שום מנוס ומפלט להינצל בדרך הטבע.

בנוסף לזה הטילו אותם המדינות איומים וקללות, ודברו באכזריות נוראה אין הדעת סובלתן, וקיימו בריש גלי את ההלכה בידוע שעשו שונא לעקב.

למצרים היתה תחנת א' שידור בלשון עברי הנקרא "קול קהיר". השדרנים הערבים דברו בלשון עברי עילגת והטילו פחד ומורא על כולם. הם התרברבו ואמרו שהערבים יהרגו את היהודים כמו זבובים, וישליכו את כולם לים, רח"ל.

דבר אחד מיוחד היה שאמרו שם בשידורים אלו, הם חזרו על זה השכם והערב ממש, מדי יום ביומו, וכך אמרו: "אבל אתם היהודים החסידים של מאה שערים" - לכם לא נעשה דבר. כל מטרנתו וכוונתנו רק לציונים, אתם אנחנו נלחמים, אבל את היהודים ממאה שערים לא נהרוג..."

הדבר היה תמוה ופלאי מאד, מה להם וליהודים של מאה שערים? מה גם שכל אחד ידע שהם מקיימים את ההלכה של שנאת גוי לישראל בכל פרטיה ודקדוקיה ואף יתר על כן, מבלי להבדיל בין דם לדם, כפי שכל שנות ההיסטוריה הוכיחו את זה בעליל, ובפרט זה לא מכבר במלחמת הנאצים ימ"ש...

אבל בס"ד כלל ישראל לא התפתה ולא נתן להוליך את עצמו שולל לפני האויבים, וערכו תפילה וזעקה בארץ ובגולה, שהקב"ה יחוס על עמו ישראל ועל יושבי ארץ ישראל שלא יהיו ח"ו כצאן לטבח יובל, ויזכו לראות במפתלם של האויבים למעלה מדרך הטבע, והן א-ל כביר לא ימאס, והקב"ה הושיע ברחמיו וחסדיו את עמו ישראל למעלה למעלה מדרך הטבע, ואכמ"ל.

לימים, כאשר נפלו הרבה מחיילי צבא מצרים בשבי ישראל, נשאל אחד ממפקדי הצבא על ענין ההכרזה שטרחו לחזור על זה השכם והערב שאינם מתכוונים ליהודי מאה שערים, איזה מסר ביקשתם למסור בזה?! האם באמת התכוונתם לא לנגוע בהם לרעה?!

לא יאומן מה שהודה וענה אותו מפקד:

"לא ולא! אילו היינו כובשים את הארץ היינו משליכים את כולם לים כזבובים מתים, עפ"ל, אלא שידענו שאם אנשי מאה שערים יתפללו אתם בודאי תצליחו! לכן בנו בזה במטרה לרמאות את היהודים שאין להם מה לפחד כדי להחליש את כח התפילה!!!"

[לצערנו, אלו ששמעו את זה לא קמו ולא הזדעזעו ממקומם, ונשארו בכפירת 'כוחי ועוצם ידי' רח"ל, והוא כמו שכתב רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות רכב) בלשונו הק': "ולעולם השי"ת משפיע הרהורי תשובה וחשקות לאהבה ולתורה ולעבודה בלבנות בני ישראל - רק שהאדם צריך להכין עצמו לשמוע בקול ה' הקוראו ומשפיע בלבו הרהורי תשובה, להחזיק במ לבל ירפה! כי מי שלבו פונה להבלי העולם הזה אינו שומע ומשיג כלל שפע השי"ת!!!"...] אבל מה לנו כי נלין עליהם, הלואי שנזכה אנחנו להיות מוכנים ומזומנים בכל עת לשמוע ולהשיג את דבר ה' והשפעתו התמידית --- שלא נמות כדרך שמת פלוני, ודי בזה למבין!].

ברם! מהיכן ידעו המצרים את הסוד הגדול שישראל נוצחין על ידי התורה והתפילה במלחמה שלא כדרך הטבע? מהיכן למדו לרמאות כל כך את ישראל בתרמית מחוכמת זו?!

הם באמת לא ידעו את זה מעצמם, אלא הם ידעו מהשר שלהם בשמים, שם הכל גלוי וברור לכל... שם יודעים את דברי חז"ל שהביא רשיז"ל בפרשה הקודמת פרשת חוקת על הכתוב (במדבר כא, א): וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל. "הכנעני זה עמלק, ושינו לשונם לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל טועים ומתפללים להקב"ה כי יתן את הכנענים בידם, והם אינם כנענים, ממילא לא תתקבל תפילתם" אה! איזו חכמה נפלאה...

אבל אין עצה ואין תבונה נגד ה'! מה עשה הקב"ה, הכניס בלבם של חכמים אלו שישינו רק את לשונם אבל לא את לבושיהם, וכשראו ישראל שהם לבושים כעמלקים ומדברים בלשון כנען, אמרו: אין אנו יודעים אם הם כנענים או עמלקים, נתפלל סתם, שנאמר: 'אם נתון נתן את העם הזה' בידי' ולא אמרו את הכנעני הזה, ובכך נצחו אותם.

בין שאר כל הדברים שכל זה בא ללמדנו הוא: כמה גדול כח התפילה של ישראל...

לפי זה נבין היטב את מה שעשה הקב"ה עם בלעם בפעם השלישית קודם התגלות הנבואה על בתי כנסיות ובתי מדרשות של ישראל.

כיון שרצה הקב"ה שבלעם יתנבא על כח תורתם ותפילתם של ישראל ששניהם מעידים על ישראל שהם למעלה מדרך הטבע, כי בשרשם אין להם כלום עם הטבע, [וכל מה שיש להם עם הטבע הוא רק לצורך עבודת ה', ובמקום שצריך להתעלות מהטבע לקיום רצון ה' מיד הם מתעלים באהבה וברצון, ומתבטלים בתכלית הביטול לרצון ה'] לכן הנבואה על ענין של תורה ותפילה שהיא החיבור והדבקות בהקב"ה מהקטן שבקטנים ועד לגדול שבגדולים - מעולם העשיה ועד לעולם האצילות... נבואה כזו לא יכול בשום פנים ואופן לבוא ממי שהוא קשור בנימה כלשהי בנחשים וכוחות הסט"א הכופרים בכוח הרוחני והאלוקי, לכן בנבואה זו הגביה הקב"ה את בלעם (למרות טומאתו וטינופו, בבחינת "מלאך רע בעל כרחו יענה אמן") והראהו "כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל - שהקב"ה מברך את עמו ישראל באהבה בכל הטוב, בתורה ובתפילה העומדים ברומו של עולם - שהם מגביהים ומרוממים את האדם מעל חללו של עולם, לחיות חיי אצילות ומרומם על כל ברכה ותהלה..."

מיד כאשר בלעם רואה את כל זה נחה עליו רוח אלקים - רוח הקודש, רוח נבואה של משה רבינו ע"ה, עד שעל כרחו הוא שואג מנהמת לבו [שהכניס בו הקב"ה]: **גיוואלדיג! מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל** - ווי וואויל איז דיין געצעלט, כמה טוב ונעים 'אוהליך יעקב' בתי כנסיות של תפילה אפילו לאנשים במדרגה קטנה של בחינת 'יעקב'... 'משכנותיך ישראל', בתי מדרשות של אנשי מעלה בעלי מדרגות בבחינת 'ישראל' שהם תלמידי חכמים העמלים ומתייגעים שם בתורה יום ולילה... **פִּנְחָלִים נָטִיז פִּנְגַּת עָלֵי נְהָר פִּאָהֶלִים נָטַע ה' פִּאָרְזִים עָלֵי מַיִם. יָזַל מַיִם מִדְּלִי וְזָרְעוּ בְּמַיִם רַבִּים וְיֵרֵם מֵאֲגַג מִלְכּוֹ וְתִנְשֵׂא מַלְכּוֹ**. אין כאן די מקום לפרט את כל עניני התורה, קדושה וטהרה, בנים ותלמידים, השפעת הרבי, שכר גבורי כח עמלי תורה בטהרה, ועוד ועוד, מה שחז"ל גילו לנו בפירושי ורמזי וסודות פסוקים אלו, אשר כולם כאחד יעידו יגידו את גודל אהבת המקום עלינו, ואת גודל הדבקות של ישראל בהקב"ה בחיי אצילות מכח התורה והתפילה בהתפשטות הגשמיות, ורב טוב הצפון לצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא עם ביאת משיח צדקנו שיבוא בב"א ואז ירם מאגג מלכו ותנשא מלכותו... **אה! אה! גיוואלדיג גיוואלדיג! אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלוקיו...**

ושמחת בכל הטוב

כמה יש לנו לשמוח בכל הטוב בעיני ה' לברך את ישראל - בטוב התורה והתפילה שהנחילנו הקב"ה במתנה ובעין יפה... כמה צריך להחשיב ולהעריך כל רגע של תפילה ולימוד התורה בכלל, ויגיעת התורה בפרט!... עמי זכר נא כמה הטריח הקב"ה כביכול להפוך את קללת בלעם לברכה,

עד שהוצרך להכניס 'רוח אלקים' בגופו המטונף והמשוקץ, ורוח הקודש, וכח הנבואה של משה רבינו, ורצון של אהבה וחבה... כל זה כדי שתדע ותשמח ותתרגש במתנת **'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל!'**

ברם! הרי הכתוב אומר: **'כל הנברא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו'** - ואמרו חז"ל (סוף מס' אבות): כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו!

נשאלת אם כן השאלה: לשם מה ברא הקב"ה את כח השיגעון בעולם, וואס פעלט אויס משוגעים אויף דער וועלט - לשם מה צריך משוגעים בעולם?! ומדוע ברא הקב"ה את עולמו כמו שכתב הרמב"ם (פיה"מ בהקדמה לסדר זרעים, וע"ע במו"נ ג, י) והרמב"ן (בפירושו לספר קהלת): **לולא המשתגעים לא היה העולם קיים!** ולא זו בלבד, הרי הרמב"ם כותב שם עוד שאין לך אדם שאין לו מדת השיגעון יעדער איינער מיט זיין משוגאס - כל אחד עם השיגעון שלו! על מה ולמה? איזה עבודה ואיזה כבוד שמים יש בזה?!

בהגהת מהרצ"א להרה"ק בעל **'בני יששכר'** זי"ע על ספר 'סור מרע ועשה טוב' למהרצ"א מזידיטשוב זי"ע (דף יט-כ) מבאר בזה באריכות על פי דברי הרמב"ם את דברי רבי יוסי באבות (ב, יב) יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה וכו', אשר לא מובן הקשר בין שני דברים אלו הרחוקים זה מזה יוצר ממרחק שיש בין מזרח למערב ובין שמים לארץ... ואכמ"ל בכל דבריו הק', ותמצית דבריו שזה בא ללמדנו: **שבכל עניני רוחניות אף כי אמנם צריך להיות 'שמח בחלקו', אבל אסור להיות 'מסתפק בחלקו', אלא צריך להיות תמיד בבחינת 'שמח לב מבקשי השם' לבקש עוד ועוד, ממש כמשוגע לאותו דבר, ולכן ברא הקב"ה את כח השיגעון כי רק על ידי זה אפשר לבוא למדרגה זו...** ומי שלא משתגע ללימוד התורה הק' ולעבודת ה' ישתגע לדברים נבזים ותאוות גשמיים רח"ל... ע"ש.

הנה בענין המשתגעים בכל עניני והבלי העוה"ז בדמיונות שוא ומדוחים, אפילו מי שחושב ומשקר את עצמו שעושה כן לשם שמים... אין כאן המקום הראוי והנכבד לזה... וכאן המקום להראות את השיגעון דקדושה, אשר לולא המשתגעים הללו לא היה העולם הרוחני והאצילי קיים...

האור החיים הקדוש כותב בפרשת כי תבוא על הכתוב (דברים כו, יא): ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך וגו'. וזה לשונו הק': גם ירמוז במאמר 'בכל הטוב' אל התורה, כאומרים ז"ל אין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו 'משתגעים' ומתלהטים אחריה, ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם!!!!...

אמור מעתה: מי שעדיין אינו מרגיש עריבות ומתיקות התורה ואינו משתגע ומתלהט אחריה, יבדוק את עצמו היטב הדק, ואם אינם מוצא בגלוי יבדוק עצמו אפילו בחורין ובסדקין, היכן הוא כן משתגע, ווי איז זיינע משוגאסן רח"ל... ואם אינו מוצא, איז ער שוין ליידיער שוין א משוגענער צום טויט רח"ל...

אחד מהסמנים המובהקים עד כמה הוא משוגע הוא כי גם אם הוא חושב שכבר יש לו איזה דבר טוב, אבל הרי התורה כוללת כל הטובות שבעולם! ולמה אם כן אתה מסתפק במועט?

כבוד ושמחת התורה של המשתגעים אחריה...

בספר קול חוצב של המגיד מישרים ר' שלום שבדרון ז"ל מביא (עמוד 55) את מה שסיפר ר' שלום בשם החברותא שלו, סיפור נפלא שמראה בעליל איך נראה חיי האצילות של המשתגעים ומתלהטים אחרי התורה...

ר' שלום שסיפר את הדברים בהתרגשות גדולה, אמר: שמי שלא מתעורר ומתרגש ממעשה כזה נפשו חסירה ופגומה! וכך סיפר:

החברותא סיפר לי בשם רבי שמחה זיסל ברוידא - ראש ישיבת חברון, ששמע עובדא רבוותא מרבה של צפת הרב קפלן זצ"ל:

כשהספר 'קצות החושן' עמד על פתח בית הדפוס רצה הקצוה"ח שרבה הדגול של לעמברג רבי יעקב הורונשטיין בעל הישועות יעקב זצ"ל יתן את הסכמתו על הספר. הוא נסע ללבוש לביתו של הישועות יעקב, הראה לו את כתביו וביקש את הסכמתו.

הקצוה"ח שהה באכסניה בעיר, הוא המתין עד שהישועות יעקב יעיין בחידושי תורתו.

באחד הימים שאחר כך שמע הקצוה"ח קול שירה הבוקע ועולה מרחובה של עיר, הקצוה"ח נעמד להביט ולהבין את פשר השירה והשמחה. וראה עשרות בני אדם הולכים ליד חופה, כעין מה שעושים בהכנסת ספר תורה.

הקצוה"ח הבין ששמחת הכנסת ספר תורה לפניו ומיד ירד להשתתף בשמחה. אך כאשר הקצוה"ח התקרב לעבר הקהל הבחין שהישועות יעקב הולך וכתבי הקצות החושן בידיו, הוא רוקד, וכל הציבור אחריו, לעבר אכסניתו של הקצוה"ח...

אשרי הגבר אשר תיסרנו קה ומתורתך תלמדנו --- כל אחד יש לו את החופה שלו שבה הוא רוקד בשגעון ובהתלהטות, וכל אחד נכוח מחופתו של חברו... אשרי הגבר שאינו רוקד בחופתו עם עניני העולם הזה - עם הנבל ברשות התורה! ואין צריך לומר עם הדברים האסורים רח"ל!... אלא כל שגעונו והתלהבותו הוא בתורה ועבודה, ולזה אי אפשר לבוא אלא על ידי שיכנס היטב בעומק גיעת התורה (כן כתב האור החיים הק' בספרו ראשון לציון על שיר השירים ד, ב).

גם בענין התפילה יש את הענין של הרגשת עריבות מתיקות טעם הדבקות להיות מתשגע ומתלהט אחריה, כפי שמצאנו אצל רבי עקיבא כשהיה מתפלל היה אדם מניחו בזוית זו ומצאו בזוית אחרת, מרוב כריעות והשתחויות, ורבו עד מאד סיפורי תנאים ואמוראים ושאר צדיקים של

שגֵּעוֹן וְהַתְּלַחֲטוֹת שֶׁהִיָּה לָהֶם לְדַבְּקוֹת בַּה' הֵן בַּתּוֹרָה וְהֵן בַּתְּפִילָּה, וְאַכְמָ"ל עוֹד.

כָּל מִי שֶׁנִּשְׁתַּעַר לְאַחֲזֹרֵיו מִפֶּחַד הַדְּבָרִים הַנִּרְאִים כַּמְדַּרְגּוֹת גְּבוּהוֹת וּרְמוֹת, וְהוּא בַּעֲנוּתָנּוֹתוֹ מִרְגִּישׁ שֶׁהוּא עֲדִיין רְחוֹק מִזֶּה, לְאָדָם זֶה וְכִי"ב מִיּוֹעֵד הַפֶּרֶק הַבֹּא:

סיכום פרק ב: מִה נִשְׁתַּנָּה אֲצֵל בָּלַעַם כְּשֶׁחִלַּךְ בַּפֶּעַם הַשְּׁלִישִׁית לִקְלָל וְלֹא חִלַּךְ כַּפֶּעַם לִקְרֹאת נַחֲשִׁים / סוּד הַבְּרִכָּה שֶׁל 'מִה טוֹבוֹ' הוּא הַכַּח הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל בַּתּוֹרָה וּבַתְּפִילָּה, שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם צְרִיכִים לְצִאָת מֵהַגִּשְׁמִיּוֹת וְהַחֹמְרִיּוֹת וְלִהְיוֹת בְּאֵלֶיךָ בְּאֵלֶיךָ / 'כִּי טוֹב בְּעֵינֵי ה' לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל' אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה וּתְפִילָּה, שֶׁעַל יָדָם אֲפֻשֶׁר לְהַתְּעַלּוֹת בְּהַתְּבַטְּלוֹת עַד לְמַדְרַגָּה שֶׁבְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, וְלִחְיוֹת חַיֵּי אֲצִילוֹת / עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּתְפִילָּה שֶׁבְּאֻוְהֶלֶךְ יַעֲקֹב וּמִשְׁכָּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִקְרָבִים וּמִזְרָזִים אֶת הַגְּאוּלָּה וּבִיָּאת הַמְּשִׁיחַ שִׁירֹם מֵאֲנֵג מִלְכּוֹ וְתִנְשֵׂא מִלְכוּתוֹ / לִזְלָא הַמִּשְׁתַּנְּעִים לֹא הִיָּה הָעוֹלָם קַיִם, כֹּחַ הַשְּׁגָעוֹן שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד הוּא חֵלֶק מִהַבְּרִיאָה שֶׁבְּרָא הַקָּב"ה בְּעוֹלָמוֹ לְכַבּוֹדוֹ, וּבִיד כָּל אֶחָד לְהַטּוֹת אֶת שְׁגָעוֹנוֹ לְקִדּוּשָׁה וְלַחַיֵּי נִצָּח אוֹ לְהַבְלִי עוֹה"ז הַשּׁוֹא וְהַמְּדוּמָה / אֲשֶׁרִי הַגִּבֵּר אֲשֶׁר תִּסְרְנוּ קָה וּמִתּוֹרַת תְּלַמְּדֵנוּ - טוֹב לְגַבֵּר כִּי יֵשׂא עוֹל בְּנַעֲזֵרֵי וַיִּכְנִיס אֶת כֹּחַ שְׁגָעוֹנוֹ בַּתּוֹרָה וּבַתְּפִילָּה שֶׁהוּא כּוֹלֵל הַטּוֹבוֹת שֶׁבְּעוֹלָם.

פרק ג - וישת אל המדבר פניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו

ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה

בל נשכח את האמור לעיל בריש הפרק הקודם, כי קודם התגלות הנבואה של 'מה טובו' יש שני פסוקים המהווים הכנה לבלעם [והוא גם הוראה נצחית לכל אחד ואחד] כדי לקבל את מראה הנבואה הגדולה, הראשון: **'כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים'** - על זה הרחבנו בס"ד בפרק הקודם. השני: **'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלקים'** - על זה נרחיב מעט בפרק זה.

רשיז"ל מפרש: ראה כל שבט שוכן לעצמו ואינם מעורבין, ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו. דברי רשיז"ל הם מהגמרא בבא בתרא (ס), ושם אמרו עוד, שלאחר שראה בלעם שאין פתחיהן מכוונין אמר: ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה (ע"ש בתוד"ה ראויין ובזוה"ק ח"ג ריא:).

ויש להבין מדוע הצניעות גורם להשראת השכינה? וביותר, מדוע התייאש בלעם מלקלם בראותו שכל אחד שוכן לשבטיו?

מדברי חז"ל אנו למדין ששני דברים ראה כאן בלעם בכח הצניעות שלהם: א. שכל שבט שוכן לעצמו וחי חיי צניעות ואין אחד מעורב עם השני. ב. שכל אחד נזהר על עצמו להתנהג בצניעות יתירה, **שהוא לא יציץ לתוך אהל חברו** - כלומר כל אחד דאג שפתחו לא יהיה מכוון כנגד חברו, לא כדי שחברו לא יציץ לתוך רשותו, אלא כדי **שהוא לא יציץ לתוך חברו**...

עומק המכוון בזה הוא: שכל אחד חי את חייו ועושה את מעשיו כפי מה שהוא - כפי מה שחננו השי"ת כאמור במצות 'עליה לרגל': **'ולא יראו פני ה' ריקם'** - הקב"ה דורש מאתנו לעשות מעשה, נישט קומען מיט ליידגע הענט - לא לבוא בידים ריקות... ומה עלי לעשות ולהביא?! **'איש כמתנת ידו כברכת ה"א אשר נתן לך'**... אין לך להביא אלא אך ורק **כברכת ה"א אשר נתן לך**! - אשר נתן לך' ולא מה שנתן לחברך. וזהו 'עליה לרגל' - כך, ורק כך עולה ומתעלה האדם בעבודת ה' ובכל מילי דעלמא.

הרי רבינו זי"ע כותב במאמרו: **"כי ישראל המה עצם התורה, כדאיתא ישראל נוטריקון י"ש ש"שים ר"בוא א'ותיות ל'תורה, ומכאן זה הנם עצם הברכה שבאה על ידי התורה"** גיוואלדיג! כל יהודי הוא אות בתורה וממילא הוא עצם התורה! והרי אם אות אחת בתורה נוגעת בחברתה אפילו בנגיעה קלה בקוצו של יו"ד כל הספר תורה נפסל על ידי זה! ולא זו בלבד אלא כל אות ואות צריך להיות מוקף גויל מד' רוחותיו... וזהו בחינת 'וירא את ישראל שוכן לשבטיו' - הוא ראה את שלמות התורה הק' על ידי שכל אות ואות בתורה מוקף גויל בפני עצמו, ואין מלכות אחת נוגעת בחברתה, ומכאן זה 'ותהי עליו רוח אלקים'... פלא והפלא.

הרה"ק בעל התולדות מביא בשם מרן הבעל שם טוב הק' זי"ע (פ' וישלח במצות גיד הנשה ובפ' מקץ דיבור א) לבאר את דברי הגמרא (ברכות לה:) **"הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם"** ואמר הבעש"ט הטעם שלא עלתה בידם, משום שעשו כרשב"י, כלומר הם רצו להתדמות לרבי שמעון ולעשות כעבודתו, אעפ"י שלא הגיעו כלל למדרגתו, לכך לא עלתה בידם, כי כל אחד צריך לעבודת את הבוית"ש כפי מה שהוא ולא לעלות על המזבח בפסיעות גסות שאינם לפי האמת כפי מה שהוא...

על דרך זה מפרש המאור ושמש זי"ע את דברי חז"ל 'ראה שאין פתחיהן מכוונים זכ"ז ואמר ראויים אלו לברכה', כלומר שהוא ראה בהם שכל אחד יש לו דרכו המיוחד לו איך שיתעלה בעבודת ה' ואין פתחיהן מכוונים כנגד חברו נאך צו מאכן יענעם - לעשות מעשה קוף כחברו להתדמות אליו להיות כמוהו, ועל זה אמר שהם ראויים לברכה... [גם כאן יש להזכיר את דברינו לעיל, שלא בלעם השיג את כל זה אלא הקב"ה הראה לו את כל זה כדי שישגי עי"ז את גודל הברכה של 'מה טובו'].

והטעם שרק באופן זה הם ראויים לברכה והשראת השכינה, כי אם כל אחד מאמין שיש לו שליחות ותפקיד אשר לשם כך הביאו הקב"ה לעולם, ואת התפקיד והשליחות הזו הקב"ה מצפה ממנו, ורק ממנו שימלא את תפקידו בשלמות ובאמונה, והוא משתדל בזה כפי יכולתו - כמתנת ידו אשר ברכו ה', אז הוא חי עם האמת לאמיתו, והקב"ה שחותמו אמת משרה שכינתו עליו, ונעשה מרכבה ממש להשראת השכינה, ואז ממילא חלים עליו כל הברכות, כפי שמבאר רבינו זי"ע בהמשך עומק מאמרו הק' יעו"ש. וכפי שהארכנו בזה הרבה במאמרנו לפרשת במדבר בענין הדגלים ע"ש.

וזה הוא הביאור בעומק דברי התנא רבי יוסי באבות (ד, א): **אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה, ואין לך דבר שאין לו מקום.** ומבאר המהר"ל (דרך חיים שם, וביותר בספרו 'נצח ישראל' פ"ח, וכן הוא באגרת הקודש לבעל התניא זי"ע): שלא תזלזל בשום אדם לומר כי אדם זה אינו נחשב לכלום, והוא מיותר בעולם, ואין לו חלק בעולם ח"ו, הס מלהזכיר! כיון שאין לך אדם שאין לו שעה ומקום, לכל שעה ושעה ולכל מקום ומקום יש לכל אדם שליחות ותפקיד לגלות אלקותו ית' שבשבילו נברא העולם, אשר הוא, ורק הוא יכול לעשותו, ואין עוד שום נברא בעולם שיכול להשלים תפקידו, כל אחד לפי העבודה המיוחדת לו לאותו שעה ולאותו מקום. וכשם שאסור לבזו משום כך לכל אדם, כך גם האדם עצמו אסור שיהיה בז לעצמו!, אלא יתחזק בלבבו וידע ויאמין שאין עוד שום נברא בעולם שיכול להשלים תפקידו...

וזו היא תשובה ניצחת! לכל מי שרוצה להיות ענוותן כהלל על תאוות נפשו, לומר ווי קומט צו מיר אזעלכע מדרגות, אל תרבו לדבר עמי גבוה גבוה, אני יהודי פשוט וכו' וכו'... מיין טייערער ברידער, אל תהי רשע בפני עצמך... זכור אל תשכח וואס דער הייליגער תנא רבי יוסי זאגט דיר: אל תהי בז לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר - לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין להיפטר ממנו!

אשריך שזכית לכוון לדעת העוף המלכלך

פעם אחת נכנס אחד מהתלמידים אל ה"חזון איש" זצ"ל, ומצאו שריו ברוגז, שאל אותו על כך, אבל החזון"א לא רצה להשיב לו, ורק לאחר ששאלו בשנית והפציר בו אולי אוכל לעזור, נאות החזון"א לספר כדלהלן:

בשבת שעברה עלינו לטובה, ישבתי במרפסת ביתי ועסקתי בתורה, לפתע פרח עוף מעלי וליכלך את הקאפילוש שעל ראשי בצואה. משעמדתי ללכת לבית הכנסת לתפילת מנחה, החילותי לחשב – במה אכסה ראשי בעת התפילה, שהרי כובע זה מטונף הוא, ואסור לנקותו בשבת, שמא תאמר, אלבש את הכובע של ימות החול, הרי שבת היום ואין ללבוש בו בגדי חול, לאידך, להתפלל בלי שום כובע עליון, ג"כ אינו נכון מחמת כבוד התפילה. בלית ברירה, התעטפתי בטלית וכך נכנסתי להתפלל. והנה באותה שעה התפלל עמנו רב אחד, שראה את הדבר המשונה הלז, והרהר בליבו, בוודאי יש לו לחזון איש איזה ענין בזה, לכן בבואו לביתו אחר התפילה חקר ועיין בכמה ספרים, עד שמצא (לפי דעתו) מקור למנהג הזה, ואחר השבת שלח אלי מכתב עם 'מראה מקומות' בו ביאר את מקור הדבר ללבוש טלית במנחה של שבת.

בסוף דבריו הוא הוסיף וכתב: אקווה בס"ד שכיוונתי לדעתו הגדולה של החזון איש...

סיים ה"חזון איש" בכאב ואמר בחריפות: איי איי! מדוע לא שאל אותי? הייתי משיב לו את הטעם האמיתי, אבל כעת, שהחליט עבורי מעצמו מה שהחליט, לא לדעתי כיוון, אלא לדעתו של העוף המלכלך!...

כן, כך זה נראה מי שנכנס לתחום שאינו שלו:

וכבר הבאנו בעבר את מה שאמר על כך הרה"ק **השרף מקאצק** זי"ע בחריפות לשונו:

אויב איך בין איך ווייל איך בין איך, און דו ביסט דו ווייל דו ביסט דו, דעמאלט בין איך איך און דו ביסט דו, אָבער אויב איך בין איך ווייל דו ביסט דו, און דו ביסט דו ווייל איך בין איך, בין איך נישט איך און דו ביסט נישט דו! [כלומר: אם אני כמו שאני ואתה כמו שאתה וכל אחד מכיר את אמיתת מציאותו כפי מה שהוא, אז באמת אני הוא אני ואתה הוא אתה, אבל אם אני לא אני אלא כפי מה שאני מבין שאתה רוצה שאני יהיה (כלומר שאני מתאים את עצמי כפי מה שאני מבין שאתה רוצה לראות אותי) וכך גם אתה, אזי אני לא אני ואתה לא אתה (וכל אחד מזויף מתוכו)].

כ"ק מרן רבינו **הישמח ישראל** זי"ע ראה פעם איך שאחד מתלהב ביותר בתפילתו עם הנוסח והקולות והתנועות של אביו **כ"ק מרן רבינו הזקן** זי"ע, והכיר בו שאינו עושה אלא מעשה קוף בעלמא ותו לא מיד... ניגש אליו ואמר לו: רבי איד! חז"ל אומרים (אבות פ"א) אל תרבה שיחה עם האשה – שיחה הוא אחד מעשרה לשונות של תפילה (שנאמר 'יצא יצחק לשווח בשדה'), אשה מיינש פייער, מלשון אש (כאמור אשה ריח נוחח לה): די זאלסט זיך נישט צו פיל פייערן ביים דאווענען – אל תרבה אש בתפילה [כלומר אל תרבה בתנועות חיצוניות בלבד ולבך בל עמך... עיין מש"כ רבינו בזה

בפ' 'יגש אות ט'... וכאן תפס רבינו בדש בגדו ואמר לו בחריפות: **באשתו אמרו - מיט דיין אייגענע פיייער טאר מען גישט, ק"ו באשת חברו - מיט יענמעס פיייער טאר מען אודאי גישט!...** באש שלו אסור קל וחומר באש של חברו...

ולכן כאשר האדם אינו מתהלך ומתנהג בדרך האמת הישר והרצוי כפי מה שבראו וחננו השי"ת, והוא מבקש חשבונות רבים, ומבקש להיות מעורב עם אחרים להיות כמותם, הנה בזה עושה רעה לעצמו בשני דברים: א. שאינו נאמן בשליחתו כיון שאינו ממלא את תפקידו שהקב"ה נתן לו ומצפה ממנו. ב. שאין לו את הכלים להיות כחברו, כי כל אחד מקבל את הכלים והכוחות לפי מה שהקב"ה דורש ממנו. ונמצא שאדם זה החומד את של חברו מפסיד מכל הצדדים, וגשאר קרן מכאן ומכאן, כי אין לו את מה שיש לו כיון שאינו משתמש בהם. ואת של חברו גם אין לו כי אין לו את הכלים לבוא למה ששייך לחברו...

כל הדאגה והעצב, היגון והשגעון, וחוסר ישוב הדעת ומנוחת הנפש שיש לאדם בעבודת השי"ת ובכל מילי דעלמא, הוא רק כאשר הוא חומד ומתאוה ומתעסק בדברים ובכלים שאינם שלו! כדברי הפייטן (שחרית ליום ב' דשבעות) בפסקא של 'לא תחמוד': **"קרן מחומר מה מועילו, חומד ומתאוה את שאינו שלו, זה שיש לו אינו שלו, קנין שאינו שלו למה הוא לו? יבין וישכיל בדעו ושכלו, ישמח ויעזוב במתת גורלו!"** אבל כאשר האדם מתחבר עם האמת שלו ועם הקנינים שלו, ומשתדל למלא את שליחתו ותפקידו בעולם כרצונו ית"ש, אזי כח הפועל בנפעל, ויד שליח כיד בעלים, ובזה הוא הרי מחבר ומדבק את עצמו עם הבורי"ת, ואז הוא מלא חדוה ושמחה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: **ישמח לב מבקשי ה' --- עוז וחדוה במקומו, יבין וישכיל בדעו ושכלו, ישמח ויעזוב במתת גורלו.** ובכל אלה, אל בינתך אל תשען, הסתלק מן הספק ועשה לך רב...

כאשר הלך בלעם בפעם השלישית לברך את ישראל וראה איך שכל אחד שוכן לשבטיו וחי חיי קדושה וצניעות בשני האופנים: א. שאינם מעורבים זה עם זה. ב. שאין אחד מציץ לתוך של חברו, אלא שש ושמח בחלקו אשר ברכו ה', ואין אחד מהם שמבקש להיות את מה שאינו -. התייאש עוד מלקללם, וזאת גם משני טעמים: א. כי אין כח לסטרא אחרא אלא ברשות הרבים ולא ברשות היחיד. ואם כל אחד נמצא ברשות היחיד - ברשותו וחלקו ואינו מעורב זה בזה, אין לסט"א שום שליטה עליו. ב. כי כאשר האדם דבוק במדת האמת הוא דבוק בהקב"ה שחותמו אמת, וכשישראל דבקים בה' אלקיכם, אזי חיים כולכם היום, ואין שום אומה ולשון יכול לשלוט בהם!.

לאחר שראה בלעם את ישראל שוכן לשבטיו בקדושה ובטהרה ובנאמנות גדולה להשי"ת, וראה גם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, לא היה יכול להישאר עוד במצבו... ותהי עליו 'רוח אלקים' - ער איז געווארן א אנדערע מענטש - הוא הפך להיות נביא במדרגתו של משה רבינו עד שהשתגע והתלהט וצעק: **גיוואלדיג! מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל... וירום מאנג מלכו ותנשא מלכותו!.**

הזהר והשמר שלא להיות מתלמידיו של בלעם הרשע ח"ו שראה את כל זה ולא לקח שום מוסר

לעצמו, ונשאר בלעם הרשע כל ימי חייו.

הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, יצא פעם מרוסיה למסע ארוך שארך כשנתיים בערי גליציה ורומניה, שם הפיץ מהדורו והזריח מאור תורתו. בין השאר ביקר בעיירה שפולי, בה התגורר לפניו **"הסבא קדישא משפולי" זי"ע**, ובשהותו שם התעניין לדעת אם נותרו עדיין שרידים שזוכרים אותו, ולשמחתו נודע לו כי במקום מתגורר יהודי קשיש שהפליג בזקנה עד כמאה שנים.

הלך רבי דוד לבקרו, וכאשר שאלו אם הכיר את 'הסבא קדישא' השיב הלה בחיוב. שאלו, "שמא זוכר אתה איזה דבר תורה ששמעת ממנו?" והלה נענה: זכורני, כי פעם שמעתי ממנו מימרא חריפה, וכה אמר:

"יכול אדם להיות בדרגה נעלית של 'יודע דעת עליון ומחזה ש-ד-י יחזה' – ובכל זאת להישאר ולהיות בלעם הרשע"!!!

נבעת רבי דוד לשמע הדברים הנוקבים, ומסופר, כי במשך שלושה ימים מעת לעת הסתגר בחדרו, כשהוא עורך לעצמו חשבון נפש! כשיצא אמר למלויו: "בדקתי את עצמי לפני ולפנים, ומצאתי תהילה לה", שאיני מאותם אנשים שעליהם התכוין 'הסבא קדישא'!!!

אין אנו רוצים להיות כקוף בפני אדם – לעשות כרשב"י – נאך צו מאכן רבי דוד'ל טאלנער... אבל ראוי שלכל הפחות כשאנו יוצאים מבית המדרש, נתבונן איך נראה 'מה טובו' שלנו, כמה אנו משתגעים ומתלהטים על התפילה ועל התורה [וגם על יום השבת שנתן לנו הקב"ה לקדושה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת, ואכמ"ל], הרי הקב"ה ברא אותנו לכבודו, להללו ולשבחו ולספר הודו, ולשם כך נטע בנו את כח השגעון, ווי ליגט אונזערע משוגאסן – היכן מונח השגעון שלנו? בדברים שבקדושה? או שמא....?! וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלוקיך! דעם אייבישטער קען מען נישט האפנארן... ועצה יותר הוגנת היא להקדים רפואה למכה, להקדים לבוא לביהכ"ל ולהתבונן אז בגודל הברכה שהקב"ה מברך את ישראל באהבה ואומר להם: **א איד וואס גייט אריין אין שול הייבט אן פון מה טובו --- ועל ידי מה טובו - ויהפוך ה"א את הברכה לקללה! כי אהבך ה' אלקיך!** וויל דער אייבישטער האט דיר ליב!

סיכום פרק ג': 'שוכן לשבטיו' – שני מעלות יש בזה, א. שכל אחד לעצמו. ב. שאין אחד מציץ לתוך חברו / הרמז בזה לעבודת השי"ת, שכל אחד עושה את עבודתו ותפקידו בעולם, ואינו חומד את של חברו לעשות כמוהו כמעשה קוף, והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם / כשאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה, וכל אחד שמח בחלקו ועושה את תפקידו ראויים הם להשראת השכינה ולכל הברכות / אל תהי בו לכל אדם – וגם לעצמן, ואל תהי רשע בפני עצמן, לא עליון המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין להיפטר ממנה, וכל פעולה שאדם עושה להתקרב אל הקב"ה חביב מאד בעיניו / דבר זה מביא שמחה והתחזקות והתלהבות בעבודת ה', אבל אם חומד את חברו זה גורם שנעשה קרח מכאן ומכאן ומפסיד הכל, ומביא על עצמו יגון ואנחה ועצב רח"ל / רק לאחר שראה בלעם את שני המעלות בישראל א. כי טוב בעיני ה' לברכס. ב. שכל אחד שוכן לשבטיו, שרתה עליו 'רוח אלקים' ומדרגת הנבואה של 'מה טובו' / בלעם שב מיד למקומו ומהותו למרות שמחזה שד-י יחזה, ואנחנו צריכים להיזהר ולבדוק את עצמנו תמיד אם אכן אנו מתעוררים מקול הקורא 'מה טובו' להתעלות תמיד בעבודת ה', ולדאוג תמיד שרק שם תהיה מונח כח השגעון שלנו.

פרק סיום - התעוררות לקראת קריאת ולימוד פרשת בלק

אמנם כל התורה כולה היא פרשה אחת של אמונה, כמו שאמר דוד המלך (תהלים קיט) 'כל מצוותיך אמונה', ברם! פרשת בלק היא מיוחדת שכל כולה היא יסוד האמונה, כדאיתא בתשובות חתם סופר (חי"ד סימן שני) שהענין היחיד בתורה שאנו צריכים להאמין באמונה הוא רק פרשת בלק ובלעם בלבד, שהרי כל מופתי מצרים ומדבר את הכל ראו עינינו ונעשה לפני ששים רבוא, וכן מצות התורה שמעו וראו כל ישראל מפי הקב"ה בהר סיני שכן הוא דברי השי"ת, ואין צריך אמונה לקבל מה שראו בעיניהם, ורק בפ' בלק בלבד צריכים לאמונה, כי בזה לא היה נוכח שום איש מישראל לשמוע מה שדיברו ביניהם הני שני גוים, ומי הגיד לנו שבלק רצה לקלל את ישראל ושלה אחרי בלעם וכו' וכו' רק מה שכתוב כן בתורה, ואנו צריכים לקבל באמונה שכן היה המעשה בכל זה כמו שכתוב בתורה. ומסיים שם:

והנה המאמין בכל התורה ובמצוותיה רק מסתפק בפר' בלעם הרי הוא כופר בה' אלו קינוה' אחד.

בערב שבת אחת נפגשו בירושלים הגה"ק ר' שמחה אברהם מבארניב זצ"ל עם המקובל הגה"ק רבי חיים שאול דוויק זצ"ל. שאל הרב דוויק את הרב מבארניב: אולי ידוע לכבודו המקור לדברי האר"י ז"ל הכותב: שכאשר לובשים בגדי שבת, יש לומר את הפסוק (ישעיה נד יז): 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח'?

מיד ענה לו הרב מבארניב: שלדעתי המקור הוא בדברי המדרש שכאשר קרא בלק לבלעם לקלל את ישראל ענה לו בלעם: איך אוכל לקללם "מי מנה עפר יעקב" מי יכול למנות לובש בגדים של שבת ושל מועד, ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לזקן ולשמוע ד"ת.

מכאן מוכח כי לבישת בגדי שבת היא תריס כנגד הפורענות.

בקריאת פרשת בלק המעורר הזמן של 'כל יוצר עליך לא יצלח', הזמן של 'לא זעם ה' - כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל'... הפרשה של 'יסוד האמונה'... יש לנו להזדרז ביותר לקיים את דברי הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע שאמר: כי עיקר תוקף הברכות הוא מה שהבעל קורא קורא באהבה ובאמונה שלימה! [כי דברי בלעם, אף שהקב"ה הכריחו לברך ולא לקלל, אעפ"כ לא היו פיו ולבו שוין, ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו ית"ש].

ובכן הקורא, והשומע כעונה, יכונו לקראת הדברים, ויחקקו בלבותיהם כמשפט הראוי. ולקיים את מאמר הנביא: עמי, זכר נא... למען דעת צדקות ה'. ויהפוך ה"א את הברכה לקללה! וכל כך למה? כי אהבך ה' אלקיך! ווייל דער אייבישטער האט דיר ליב! זכור ואל תשכח....

על הכתוב בפרשה 'ויחר אף אלקים כי הולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רכב על אתונו ושני נערי עמו: כתב רש"י מלאך ה' - מלאך של רחמים.

ה"חתם סופר" זצ"ל, ערך בזמנו מלחמה חרמה עם המשכילים, והיה קיצוני וחריף ביותר במלחמה זו, ורדף אותם בשצף קצף ללא רחם, במחשבה דיבור ומעשה.

פעם אחת שאלו אותו: ילמדנו רבינו, והרי במזגו ובהתנהגותו הוא ידוע כאדם נוח ומיטיב לבריות, בעל רחמים ולב טוב, ולמה במלחמתו עם המשכילים הוא מופיע כקנאי ומתנהג בכל חומר הדין?

ענה ה"חתם סופר": על הפסוק "ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו" אומר רש"י: מלאך של רחמים היה. ולכאורה קשה, למה שלח אליו הקב"ה דוקא מלאך של רחמים, וכיצד נהפך מלאך של רחמים לשטן?

נראה, שדווקא זה שהוא בעל רחמים על ישראל ראוי להילחם עם בלעם. כי מגודל רחמנותו על ישראל ומעוצם רצונו לשמור עליהם להצילם ממנהיגים רעים, לא יחוס על הצד שכנגד וירדפם עד חרמה, דווקא מדת הרחמנות והאהבה לעם הופכים אותם לקנאים נלהבים וללוחמים קיצוניים. ודפח"ח.

אבינו אב הרחמן המרחם, רחם עלינו, וכל הרשע כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ. וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלקי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה, הנה אלוקינו זה קוינו לו ויושיענו בב"א.

גוט שבת גוט שבת

א פריילעכע לעכטיגע שבת, און א לוסטיגע שבת, מיט א געבענטשט און א פריילעכע חודש. יה"ר שצום הרביעי וצום החמישי יתהפכו לנו במהרה לששון ולשמחה בב"א כ"ר

שבת שלום ומבורך

שבת של 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח'.

שבת של 'לא זעם ה' - כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל'.

שבת של: א איד וואס גייט אריין אין שול הייבט אן פון 'מה טובו'.

שבת של 'עמי זכר נא למען דעת צדקות ה' כי אהבך' - דער אייבישטער האט דיר ליב!.

לעילוי נשמות

זקני הרה"ח ר' מאיר דב ב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

נלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב ז"ל רבניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

נלב"ע ב"ג בסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

